

Ν. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ - Μ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ Δ/Κ

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ
ΛΟΓΟΣ
ΚΑΤΑ
ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1969

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
469

ΣΤ

89

ΕΧΒ

Λυπούργου

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ
ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΛΥΚΟΡΟΥ
ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΣΤ 89 ΕΧΒ
ΝΙΚ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ — ΜΙΧ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ

Μητρώο

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

Δ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΔΕΦΗΣΑΤΟ

Ο. Κ. Α. Β.

αριθ. εισαγ. 3277 του έτους 1969

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1969

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
41E
ET2B
469

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ
ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΣΤΡΩΜΕΝΟ

Εἰς τὸν κατὰ Λεωκράτους λόγον τοῦ Λυκούργου ἡ μὲν εἰσαγωγή εἶναι ἐργασία τοῦ κ. Μ. Πετρίδου, αἱ δὲ ἐκλογαὶ τοῦ ἀρχαίου κειμένου, αἱ παρεμβαλλόμεναι περιλήψεις καὶ αἱ ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις εἶναι ἐργασία τοῦ ἀειμνήστου Ν. Φραγκίσκου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος τοῦ Λυκούργου.

Ὁ διαπρεπὴς ρήτωρ καὶ πολιτικὸς Λυκοῦργος ἦτο υἱὸς τοῦ Λυκόφρονος καὶ ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 390 π.Χ. Κατήγετο ἐκ τοῦ ἐπισήμου ἱερατικοῦ γένους τῶν Ἐτεοβουδατῶν, τὸ ὁποῖον ἀνήγε τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸν Βούτην, τὸν υἱὸν τοῦ Ἐρεχθέως. Ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἔτυχεν ἐπιμελημένης ἀγωγῆς καὶ συστηματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος καὶ τοῦ ρητοροδιδασκάλου Ἴσοκράτους, τῶν ὁποίων τὰ σοφὰ διδάγματα καὶ τὸ ζωντανὸν παράδειγμα ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρός του. Τοιοῦτοτρόπως ἀνεδείχθη εἰς τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, διακριθεὶς τόσον διὰ τὴν μόρφωσιν, τὴν ὁποίαν ἠτύχησε νὰ λάβῃ, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν, ἣν ἐπέδειξεν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιόν του βίον. Ἦτο ἀφωσιωμένος μὲ εὐλάβειαν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Ἠγάπα μὲ πάθος τὴν πατρίδα του καὶ ἦτο πιστὸς φύλαξ τῶν νόμων καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν συμφερόντων τῆς. Ἐξετιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του διὰ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ διὰ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἤθους του.

Ὅταν ὁ Λυκοῦργος ἔφθασεν εἰς ὄριμον ἡλικίαν, ὡς ἰδανικὸν τῆς ζωῆς του ἔταξε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος του. Ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πόλεως. Κατὰ τὸ 338 π.Χ. ἐξελέγη ταμίας τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ διεχειρίσθη ἐπὶ μίαν δωδεκαετίαν τὰ οἰκονομικὰ τῆς πόλεως κατὰ τρόπον μαρτυροῦντα ἐξαιρετικὴν ἰκανότητα, λελογισμένην φειδῶ καὶ ἄκραν τιμιότητα. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα κατάρθωσε ν' αὐξήσῃ τὰς προσόδους τῆς πόλεως (ἀπὸ 600 εἰς 1200 τάλαντα κατ' ἔτος) καὶ δι' αὐτῶν τὴν πολεμικὴν (στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν) δύναμίν τῆς. Ἐφρόντισε διὰ τὴν κατασκευὴν κοινωφελῶν καὶ ἐξωραϊστικῶν ἔργων. Οὕτως ἀπεπεράτωσεν ἡμιτελῆ δημόσια οἰκοδομήματα, ὡς τοὺς ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων κρημισθέντας νεωσοίκους, τὴν σκευοθήκην, ἣ ὁποία ἠδύνατο τώρα νὰ περιλάβῃ σκεύη 1000 νεῶν, καὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, τὸ ὁποῖον διήρυνε καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔστησε τοὺς χαλκοῦς

ἀνδριάντας τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν ποιητῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου. Ἐκτίσε τὸ Ὡδεῖον, τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον παρὰ τὸν Ἴλισσον καὶ τὸ γυμνάσιον (γυμναστήριον) τοῦ Λυκείου μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ παλαιστρας. Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα ὁ Λυκοῦργος δύναται νὰ ὀνομασθῇ « ὁ Περικλῆς τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος ».

Φιλόμουσος καὶ φιλότεχνος ὡς ἦτο ὁ Λυκοῦργος, ἐμερίμνησε ν' ἀντιγραφοῦν ἀκριβῶς τὰ ἔργα τῶν μνημονευθέντων τριῶν κορυφαίων τραγικῶν καὶ νὰ κατατεθοῦν εἰς εἰδικὸν ἀρχεῖον. Τὰ ἐπίσημα ταῦτα ἀντίγραφα θ' ἀπετέλουν τὰ ἀθθεντικά κείμενα, τὰ ὅποια δὲν θὰ ἤδύναντο ν' ἀλλοιώνωνται κατὰ τὸ δοκοῦν ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν (ἠθοποιῶν), ὡς ἐγένετο μέχρι τότε συχνάκις. Ὁ Λυκοῦργος ὑπεστήριξε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κωμωδίας εἰσαγαγὼν εἰς Ἀθήνας τοὺς κωμικοὺς ἀγῶνας (διαγωνισμοὺς) κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Ἀνθεστηρίων, τὰ ὅποια ἀπετέλουν μέρος τῶν μεγάλων Διονυσιακῶν ἐορτῶν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὁ Λυκοῦργος ἐνήργησε νὰ κατασκευασθοῦν εἰς τὴν πολιούχον τῆς γενετείρας του θεᾶν Ἀθηναῶν ὀλόχρυσοι Νίκαι, σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ διὰ τὰς ἐορταστικὰς πομπὰς (π ο μ π ε ῖ α λεγόμενα) καὶ χρυσᾶ κοσμήματα δι' ἑκάτον κληφόρους.

Ἡ διαχείρισις τοῦ δημοσίου χρήματος ὑπὸ τοῦ Λυκοῦργου ὑπῆρξε καθ' ὅλα συνετὴ καὶ τιμία. Οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ διατυπώσῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην κατηγορίαν ἐναντίον του δι' αὐτὴν.

Ὁ Λυκοῦργος ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἔξοδόν του ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 325 π.Χ. Ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐκτιμῶν τὴν ἀρετὴν καὶ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας του τὸν ἔθαψε δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ ἀνήγειρεν εἰς αὐτὸν ἀνδριάντα εἰκοσιν ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἐπίσης ἐψήφισε νὰ δοθῇ ἰσόβιος σίτησις ἐν τῷ Πρυτανείῳ εἰς τὸν πρεσβύτερον ἐκ τῶν ἀπογόνων του.

2. Ἔργα τοῦ Λυκούργου.

Οἱ παλαιοὶ λέγουσιν ὅτι ὁ Λυκοῦργος ἔγραψε περὶ τοὺς δέκα πέντε λόγους. Ἐκ τούτων διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ὀλίγα ἀποσπάσματα καὶ εἰς ὀλόκληρος, ὁ κατὰ Λεωκράτους. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι διδακτικώτατος, διότι διαπνέεται ἀπὸ τὰ εὐγενέστατα συναισθήματα εὐσεβείας, φιλοπατρίας, δικαιοσύνης καὶ φιλαλληλίας, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐρμηνεύοντες αὐτόν.

ΜΕΡΟΣ Α'
ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Εισαγωγικὸν σημεῖωμα. Κατὰ τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας (γενομένην τὸ 338 π.Χ.) οἱ Ἀθηναῖοι ἠττήθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Β', πατρὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ὡς ἐκ τούτου κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου, μήπως οὗτος ἐπέλθῃ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς πόλεως των. Ἦναγκάσθησαν λοιπὸν, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος των, νὰ λάβουν ἕκτακτα μέτρα. Ἐν ἐκ τούτων ἦτο « μῆτε νὰ ἐξέλθῃ τις ἐκ τῆς πόλεως μῆτε νὰ ἐκπέμψουν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας των εἰς ἄλλα μέρη ».

Τότε ὁ Λεωκράτης, πλούσιος Ἀθηναῖος βιομήχανος, ἔχων ἐργοστάσιον χαλκορυγίας, ἐκ δειλίας ἐγκατέλειπε τὴν πατρίδα του ἀποπλεύσας κρυφίως εἰς Ρόδον, ἀφοῦ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὄλην τὴν κινήτην περιουσίαν του. Ἐκεῖ, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν φυγὴν του, διέδωσε ψευδῶς, ὅτι κατελήφθησαν αἱ Ἀθῆναι ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ ὅτι πολιορκεῖται ὁ Πειραιεύς. Τοιοῦτοτρόπως ἔβλαψε σπουδαίως τὰ Ἀθηναϊκὰ συμφέροντα, διότι οἱ Ρόδιοι πιστεύσαντες εἰς τὰς ψευδολογίας του ἐξώπλισαν τριήρεις καὶ συνελάμβανον τὰ σιταγωγὰ πλοῖα, διὰ τῶν ὁποίων μετεφέρετο σίτος εἰς τὰς Ἀθήνας ἔξωθεν, καὶ κατεκράτουν καὶ αὐτὰ καὶ τὰ φορτία των.

Μετὰ τρία ἔτη ὁ Λεωκράτης μετέβη καὶ ἐγκατεστάθη ὡς ἔμπορος εἰς τὰ Μέγαρα. Ἐκεῖ διαμένων ἐπώλησε δι' ἀντιπροσώπων « πληροεξουσίαν » του τὰ ἐν Ἀθήναις κτήματά του. Πέντε ὅμως ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς Μέγαρα ἐγκαταστάσεώς του, νομίσας ὅτι οἱ συμπολιταὶ του εἶχον λησμονήσει τὴν ἐπαίσχοντον προᾶξίν του, ἐτόλμησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ἡ ἠθικὴ συνείδησις καὶ ἡ φλογερὰ φιλοπατρία τοῦ Ἀνκούργου δὲν ἠδύναντο ν' ἀνεχθοῦν τὴν θρασύτητα τοῦ ἰδιοτελοῦς καὶ ἀφιλοπάτριδος Λεωκράτους, ὁ ὁποῖος ἐτόλμα νὰ περιφέρεται ἐλευθέρως καὶ ἀναιδῶς ἐν τῇ πόλει, τὴν ὁποίαν εἰς κρίσιμον περίστασιν καὶ ἐν ὥρᾳ μεγάλου κινδύνου εἶχεν ἐγκαταλείψει. Ὅθεν κατήγγειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐξήτησε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του. Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου ἀποδεχθεῖσα τὴν κα-

ταγγελίαν παρέμπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν Ἑλαιάν— ἢ Ἀλίαν —, δηλ. τὸ ὄρκωτὸν δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἀπετέλουν οἱ διὰ κληρώσεως ἐκ τοῦ λαοῦ λαμβανόμενοι δικασταί, οἱ λεγόμενοι ἡ λ ι α σ τ α ἰ ἢ ὁ μ ω μ ο κ ὀ τ ε ς, ἐκ τοῦ ὄρκου τὸν ὁποῖον ὠμνον. Οὗτοι ἀνῆρχοντο εἰς ἕξ χιλιάδας καὶ ἀπῆρτιζον δέκα τμήματα, ἐκ πεντακοσίων ἕκαστον, ἐνῶ οἱ λοιποὶ χίλιοι ἦσαν ἀναπληρωματικοί. Ἐδίκαζον δὲ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις καθὼς καὶ τὰς φονικὰς. Ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου ὁ Λυκοῦργος ὡς κατήγορος ἐξεφώνησε τὸν προκείμενον λόγον (τὸ 330 π.Χ.).

- 1 - 2 Δικαίαν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ εὐσεβῆ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κατηγορίας Λεωκράτους τοῦ κρινομένου ποιήσομαι. εὐχομαι γὰρ τῇ Ἀθηνᾶ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ τοῖς ἥρωσι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἰδρυμένοις, εἰ μὲν εἰσήγγελκα Λεωκράτη δικαίως καὶ κρίνω τὸν προδόντα αὐτῶν καὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἔδη καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰς ἐν τοῖς νόμοις τιμὰς καὶ θυσίας τὰς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων παραδεδομένας, ἐμὲ μὲν ἄξιον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει συμφέρει, ὑμᾶς δέ, ὡς ὑπὲρ πατέρων καὶ παιδῶν καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευομένους, καὶ ἔχοντας ὑπὸ τῇ ψήφῳ τὸν προδότην ἀπάντων τούτων, ἀπαραιτήτους δικαστὰς καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον γενέσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρανομοῦσιν· εἰ δὲ μήτε τὸν προδόντα τὴν πατρίδα μήτε τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καθίστημι, σωθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικαστῶν.
- 3 - 4 Ἐβουλόμην δ' ἄν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ ὠφέλιμόν ἐστι τῇ πόλει εἶναι τοὺς κρίνοντας ἐν ταύτῃ τοὺς παρανομοῦντας, οὕτω καὶ φιλόανθρωπον αὐτὸ παρά τοῖς πολλοῖς ὑπειληφθαι· νῦν δὲ περιέστηκεν εἰς τοῦτο, ὥστε τὸν ἰδίᾳ κινδυνεύοντα καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθανόμενον οὐ φιλόπολιν, ἀλλὰ φιλοπράγμονα δοκεῖν εἶναι, οὐ δικαίως οὐδὲ συμφερόντως τῇ πόλει. τρία γὰρ

ἔστι τὰ μέγιστα, ἃ διαφυλάττει καὶ διασφίζει τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, πρῶτον μὲν ἢ τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δ' ἢ τῶν δικαστῶν ψῆφος, τρίτον δ' ἢ τούτοις τὰ δίκηματα παραδιδούσα κρίσις· ὁ μὲν γὰρ νόμος πέφυκε προλέγειν ἃ μὴ δεῖ πράττειν, ὁ δὲ κατήγορος μηνύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίαις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστὴς κολάζειν τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειχθέντας αὐτῶ, ὥστ' οὐθ' ὁ νόμος οὐθ' ἢ τῶν δικαστῶν ψῆφος ἄνευ τοῦ παραδώσοντος αὐτοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ἰσχύει.

Ἐγὼ δ', ὦ Ἀθηναῖοι, εἰδὼς Λεωκράτη φυγόντα μὲν ⁵⁻⁶ τοὺς ὑπὲρ πατρίδος κινδύνους, ἐγκαταλιπόντα δὲ τοὺς αὐτοῦ πολίτας, προδεδωκότα δὲ πᾶσαν τὴν ὑμετέραν δύναμιν, ἅπασιν δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἔνοχον ὄντα, ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν ἐποιησάμην, οὔτε δι' ἔχθραν οὐδεμίαν οὔτε διὰ φιλονικίαν οὐδ' ἠντινοῦν τοῦτον τὸν ἀγῶνα προελόμενος, ἀλλ' αἰσχρὸν εἶναι νομίσας τοῦτον περιορᾶν εἰς τὴν ἀγορᾶν ἐμβάλλοντα καὶ τῶν κοινῶν ἱερῶν μετέχοντα, τῆς τε πατρίδος ὄνειδος καὶ πάντων ὑμῶν γεγενημένον. πολίτου γάρ ἐστι δικαίου μὴ διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθιστάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν πατρίδα τι παρανομοῦντας ἰδίους ἔχθρους εἶναι νομίζειν, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.

Ἄπαντας μὲν οὖν χρῆ νομίζειν μεγάλους εἶναι τοὺς δημο- ⁷⁻⁸ σίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον, ὑπὲρ οὗ νῦν μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. ὅταν μὲν γὰρ τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς δικάζητε, τοῦτο μόνον ἐπανορθοῦτε καὶ ταύτην τὴν πράξιν κωλύετε, καθ' ὅσον ἂν τὸ ψήφισμα μέλλῃ βλάπτειν τὴν πόλιν· ὁ δὲ νῦν ἐνεστηκῶς ἀγὼν οὐ μικρὸν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος καὶ κατὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀείμνηστον καταλείψει τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν κρίσιν. οὕτω γὰρ ἐστι δεινὸν τὸ γεγενημένον ἀδίκημα καὶ

τηλικούτον ἔχει τὸ μέγεθος, ὥστε μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχασθαι εὐρεῖν ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὠρίσθαι τιμωρίαν ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων. τί γὰρ χρὴ παθεῖν τὸν ἐκλιπόντα μὲν τὴν πατρίδα, μὴ βοηθήσαντα δὲ τοῖς πατρώοις ἱεροῖς, ἐγκαταλιπόντα δὲ τὰς τῶν προγόνων θήκας, ἅπασαν δὲ τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις παραδόντα; τὸ μὲν γὰρ μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων, θάνατος, ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον δὲ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκε.

§ 9 Παρεῖσθαι δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὧ ἄνδρες, οὐ διὰ ῥαθυμίαν τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μήτ' ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον μηδὲν μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι γενήσεσθαι. διὸ καὶ μάλιστα, ὧ ἄνδρες, δεῖ ὑμᾶς γενέσθαι μὴ μόνον τοῦ νῦν ἀδικήματος δικαστάς, ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις διώρικε, ῥάδιον τούτῳ κανόνι χρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιείληφεν ἐνὶ ὀνόματι προσαγορεύσας, μείζω δὲ τούτων τις ἠδίκηκεν, ἅπασιν δ' ὁμοίως ἔνοχός ἐστιν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν κρίσιν καταλείπεσθαι παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις.

§ 10 Εὖ δ' ἴστε, ὧ ἄνδρες, ὅτι οὐ μόνον τοῦτον νῦν κολάσετε κατεψηφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπ' ἀρετὴν προτρέψετε. δύο γὰρ ἐστί τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἢ τε τῶν ἀδικούντων τιμωρία καὶ ἢ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς διδομένη δωρεά· πρὸς ἐκάτερον δὲ τούτων ἀποβλέποντες τὴν μὲν διὰ τὸν φόβον φεύγουσι, τῆς δὲ διὰ τὴν δόξαν ἐπιθυμοῦσι. διὸ δεῖ, ὧ ἄνδρες, προσέχειν τούτῳ τῷ ἀγῶνι καὶ μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τοῦ δικαίου.

§ 1-13 Ποιήσομαι δὲ ἀγῶν τὴν κατηγορίαν δικαίαν, οὔτε ψευδόμενος οὐδὲν οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγων. οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν εἰς ὑμᾶς εἰσιόντων πάντων ἀτοπώτατον ποιοῦσιν. ἢ

γὰρ συμβουλευούσιν ἐνταῦθα περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ κατηγοροῦσι καὶ διαβάλλουσι πάντα μᾶλλον ἢ περὶ οὐ μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. Ἔστι δ' οὐδέτερον τούτων χαλεπὸν, οὔθ' ὑπὲρ ὧν μὴ βουλευέσθε γνώμην ἀποφῆνασθαι, οὔθ' ὑπὲρ ὧν μηδεὶς ἀπολογῆσεται κατηγορίαν εὔρεϊν. ἀλλ' οὐ δίκαιον ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦν δικαίαν τὴν ψῆφον φέρειν, αὐτοὺς δὲ μὴ δικαίαν τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι. τούτων δ' αἴτιοι ὑμεῖς ἐστε, ὧ ἄνδρες· τὴν γὰρ ἐξουσίαν ταύτην δεδώκατε τοῖς ἐνθάδ' εἰσιούσι, καὶ ταῦτα κάλλιστον ἔχοντες τῶν Ἑλλήνων παράδειγμα τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέδριον, ὃ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων δικαστηρίων, ὥστε καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖσθαι τοῖς ἀλίσκομένοις δικαίαν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. πρὸς ὃ δεῖ καὶ ὑμᾶς ἀποβλέποντας μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἔξω τοῦ πράγματος λέγουσιν· οὕτω γὰρ ἔσται τοῖς τε κρινομένοις ἄνευ διαβολῆς ὁ ἀγὼν, καὶ τοῖς διώκουσιν ἡκιστα συκοφαντεῖν, καὶ ὑμῖν εὐορκοτάτην τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν. ἀδύνατον γὰρ ἐστὶν ἄνευ τοῦ τοιοῦτου λόγου, μὴ δικαίως δεδιδαγμένους, δικαίαν θέσθαι τὴν ψῆφον.

Δεῖ δ', ὧ ἄνδρες, μηδὲ ταῦτα λαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι οὐχ ὁμοίος § 14 - 15
 ἐστὶν ὁ ἀγὼν περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν. περὶ μὲν γὰρ ἀγνώτος ἀνθρώπου τοῖς Ἑλλήσιν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἔδοκεῖτ' ἂν ἢ καλῶς ἢ καὶ φαύλως ἐψηφίσθαι· περὶ δὲ τούτου, ὅ τι ἂν βουλεύσησθε, παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν ἔσται λόγος, οἳ ἴσασι τὰ τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων ἔργα ἐναντιώτατα τοῖς τούτῳ διαπεπραγμένοις ὄντα. ἐπιφανῆς τε γὰρ ἐστὶ διὰ τὸν ἔκπλου τὸν εἰς Ῥόδον καὶ τὴν ἀπαγγελίαν, ἣν ἐποιήσατο καθ' ὑμῶν πρὸς τε τὴν πόλιν τὴν τῶν Ῥοδίων καὶ τῶν ἐμπόρων τοῖς ἐπιδημοῦσιν ἐκεῖ, οἳ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιπλέοντες δι' ἐργασίαν ἀπήγγελλον ἅμα περὶ τῆς πόλεως, ἃ Λεωκράτους ἀκηκόεσαν· ὥστε περὶ πολλοῦ ποιητέον ἐστὶν ὀρθῶς βουλευέσθαι περὶ αὐτοῦ. εὗ γὰρ ἴστε, ὧ Ἀθηναῖοι, ὅτι, ὧ πλεῖστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τῷ πρὸς τε τοὺς θεοὺς εὖσε-

βῶς καὶ πρὸς τοὺς γονέας ὁσίως καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως ἔχειν, τούτου πλεῖστον ἀμελεῖν δόξαιτ' ἄν, εἰ τὴν παρ' ὑμῶν οὗτος διαφύγοι τιμωρίαν.

16 Δέομαι δ' ὑμῶν, ὧ Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαί μου τῆς κατηγορίας διὰ τέλους, καὶ μὴ ἄχθεσθαι, ἐὰν ἄρξωμαι ἀπὸ τῶν τῆ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις ὀργίζεσθαι καὶ δι' οὓς ἀναγκάζομαι νῦν μεμνηῖσθαι περὶ αὐτῶν. γεγεννημένης γὰρ τῆς ἐν Χαιρωνεῖα μάχης καὶ συνδραμόντων ἀπάντων ὑμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐψηφίσατο ὁ δῆμος παιῖδας μὲν καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τεῖχη κατακομίζειν, τοὺς δὲ στρατηγούς τάττειν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων τῶν οἰκούντων Ἀθήνησι, καθ' ὅ τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

17 Λεωκράτης δὲ τούτων οὐδενὸς φροντίσας, συσκευασάμενος ἃ εἶχε χρήματα, μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὸν λέμβον κατεκόμισε, τῆς νεῶς ἤδη περὶ τὴν Ἀκτὴν ἐξορμούσης, καὶ περὶ δείλην ὄψιαν κατὰ μέσσην τὴν Ἀκτὴν διὰ τῆς πυλίδος ἐξελθὼν πρὸς τὴν ναῦν προσέπλευσε καὶ ὤχετο φεύγων, οὔτε τοὺς λιμένας τῆς πόλεως ἐλεῶν, ἐξ ὧν ἀνήγετο, οὔτε τὰ τεῖχη τῆς πατρίδος αἰσχυρόμενος, ὧν τὴν φυλακὴν ἔρημον τὸ καθ' ἑαυτὸν μέρος κατέλιπεν, οὔτε τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς σωτείρας ἀφορῶν καὶ προδιδούς ἐφοβήθη, οὓς αὐτίκα σώσοντας ἑαυτὸν ἐκ τῶν κινδύνων ἐπικαλέσεται.

18 Καταχθεις δὲ καὶ ἀφικόμενος εἰς Ῥόδον, ὥσπερ τῆ πατρίδι μεγάλας εὐτυχίας εὐαγγελιζόμενος, ἀπήγγελλεν, ὡς τὸ μὲν ἄστει τῆς πόλεως ἐαλωκὸς καταλίποι, τὸν δὲ Πειραιᾶ πολιορκούμενον, αὐτὸς δὲ μόνον διασωθεὶς ἦκοι· καὶ οὐκ ἠσχύνθη τὴν τῆς πατρίδος ἀτυχίαν αὐτοῦ σωτηρίαν προσαγορεύσας. οὕτω δὲ σφόδρα ταῦτ' ἐπίστευσαν οἱ Ῥόδιοι, ὥστε τριήρεις πληρώσαντες τὰ πλοῖα κατήγον, καὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν

ναυκλήρων οἱ παρεσκευασμένοι δεῦρο πλεῖν αὐτοῦ τὸν σῆτον ἐξείλοντο καὶ τᾶλλα χρήματα διὰ τοῦτον.

Καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὰς μαρτυ- 19
ρίας ἀπάντων, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων καὶ τῶν ἐν τῷ
τόπῳ τούτῳ κατοικούντων, οἱ τοῦτον ἴσασις ἐν τῷ πολέμῳ φυ-
γόντα καὶ ἐκπλεύσαντα Ἀθήνηθεν, ἔπειτα τῶν παραγενομέ-
νων εἰς Ῥόδον, ὅτε Λεωκράτης ταῦτ' ἀπήγγελλε, μετὰ δὲ
ταῦτα τὴν Φυρκίνου μαρτυρίαν, ὃν καὶ ὑμῶν ἴσασις οἱ πολλοὶ
κατηγοροῦντα τούτου ἐν τῷ δήμῳ, ὡς καὶ μεγάλα καταβε-
βλαφῶς εἶη τὴν πεντηκοστὴν μετέχων αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὧ ἄνδρες, ἐπειδὴ χρόνος ἐγένετο καὶ 21
ἀφικνεῖτο Ἀθήνηθεν πλοῖα εἰς τὴν Ῥόδον καὶ φανερόν ἦν, ὅτι
οὐδὲν δεινὸν ἐγεγόνει περὶ τὴν πόλιν, φοβηθεὶς ἐκπλεῖ πάλιν
ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἀφικνεῖται εἰς Μέγαρα· καὶ ὦκει ἐν Μεγά-
ροις πλείω ἢ πέντε ἔτη προστάτην ἔχων Μεγαρέα, οὐδὲ τὰ
ἕρια τῆς χώρας αἰσχυρόμενος, ἀλλ' ἐν γειτόνων τῆς ἐκθρεψά-
σης αὐτὸν πατρίδος μετοικῶν.

Καὶ οὕτως αὐτοῦ κατεγνώκει αἰδίδιον φυγὴν, ὥστε μετα- 22
πεμψάμενος ἐντεῦθεν Ἀμύνταν τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα αὐτοῦ
τὴν πρεσβυτέραν καὶ τῶν φίλων Ἀντιγένην Εὐπετεῶνα, καὶ
δεηθεὶς τοῦ κηδεστοῦ πρίασθαι παρ' αὐτοῦ τάνδραποδα καὶ
τὴν οἰκίαν, ἀποδόσθαι ταλάντου, καὶ ἀπὸ τούτου προσέταξε
τοῖς τε χρήσταις ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα καὶ τοὺς ἐράνους
διενεγκεῖν, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῷ ἀποδοῦναι.

Ἄξιον δ' ἐστὶν ἐφ' οἷς μέλλω λέγειν ἀγανακτῆσαι καὶ 25-26
μισῆσαι τουτονὶ Λεωκράτην. οὐ γὰρ ἐξήρκεσε τὸ σῶμα τὸ
ἑαυτοῦ καὶ τὰ χρήματα μόνον ὑπεκθέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερά τὰ
πατρῶα, ἃ τοῖς ὑμετέροις νομίμοις καὶ πατρίοις ἔθεσιν οἱ πρό-
γονοὶ παρέδωσαν αὐτῷ ἰδρυσάμενοι, ταῦτα μετεπέμψατο εἰς
Μέγαρα καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς χώρας, οὐδὲ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν
πατρῶων ἱερῶν φοβηθεὶς, ὅτι ἐκ τῆς πατρίδος αὐτὰ κινήσας

συμφεύγειν αὐτῶ, ἐκλιπόντα τοὺς νεῶς καὶ τὴν χώραν, ἣν κατεῖχον, ἤξιωσε καὶ ἰδρῦσθαι ἐπὶ ξένης καὶ ἀλλοτρίας, καὶ εἶναι ὀθνεῖα τῇ χώρᾳ καὶ τοῖς νομίμοις τοῖς κατὰ τὴν Μεγαρέων πόλιν εἰθισμένοις. Καὶ οἱ μὲν πατέρες ὑμῶν, ὡς τῆς Ἀθηναῶν τὴν χώραν εἰληχυίας, ὁμώνυμον αὐτῇ τὴν πατρίδα προσηγόρευον Ἀθήνας, ἔν' οἱ τιμῶντες τὴν θεὸν τὴν ὁμώνυμον αὐτῇ πόλιν μὴ ἐγκαταλίπωσι· Λεωκράτης δ' οὔτε νομίμων οὔτε πατρίδος οὔθ' ἱερῶν φροντίσας τὸ καθ' αὐτὸν ἐξαγώγιμον ὑμῖν καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν βοήθειαν ἐποίησε.

§ 27 Καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῶ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὴν πόλιν ἀδικῆσαι, ἀλλ' οἰκῶν ἐν Μεγάροις, οἷς παρ' ὑμῶν ἐξεκομίσαστο χρήμασιν ἀφορμῇ χρώμενος, ἐκ τῆς Ἠπείρου παρὰ Κλεοπάτρας εἰς Λευκάδα ἐσιτήγει καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον. καίτοι, ὦ ἄνδρες, καὶ περὶ τούτων οἱ ὑμέτεροι νόμοι τὰς ἐσχάτας τιμωρίας ὀρίζουσιν, ἐάν τις Ἀθηναίων ἄλλοσέ ποι σιτηγῆσῃ ἢ ὡς ὑμᾶς· ἔπειτα τὸν προδόντα μὲν ἐν τῷ πολέμῳ, σιτηγῆσαντα δὲ παρὰ τοὺς νόμους, μὴ φροντίσαντα δὲ μήτε ἱερῶν μήτε πατρίδος μήτε νόμων, τοῦτον ἔχοντες ὑπὸ τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ οὐκ ἀποκτενεῖτε καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ποιήσετε; πάντων ἄρ' ἀνθρώπων ῥαθυμότατοι ἔσεσθε καὶ ἥκιστα ἐπὶ τοῖς δεινοῖς ὀργιζόμενοι.

(Ἔστι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Λεωκράτης ἀναγνωρίζει τὸ ἔγκλημά του, ἀποδεικνύει τὸ γεγονός ὅτι, καίτοι τὸν προσεκάλεσα νὰ παραδώσῃ τοὺς δούλους του νὰ ὑποβληθοῦν εἰς ἀνάκρισιν, αὐτὸς ἠρηγήθη. Μὲ τὴν ἔρησιν του αὐτὴν ὁμολογεῖ ἐμπράκτως, ὅτι εἶναι προδότης καὶ ἐπομένως ἄξιός νὰ ὑποστῇ τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν.)

§ 36 Ἐν οἷς δὲ καιροῖς καὶ ἡλίκοις κινδύνοις τὴν πόλιν οὔσαν Λεωκράτης προδεδωκεν, ἀναμνησαί ὑμᾶς βούλομαι. καὶ μοι λαβὲ τὸ ψήφισμα, γραμματεῦ, τὸ Ὑπερείδου καὶ ἀναγίγνωσθε.

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ἄκουετε τοῦ ψηφίσματος, ὧ ἄνδρες, ὅτι τὴν βουλὴν τοὺς § 37 - 38 πεντακοσίους καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ χρηματιοῦσαν περὶ φυλακῆς τοῦ Πειραιῶς ἐν τοῖς ὅπλοις ἔδοξε καὶ πράττειν διεσκευασμένην ὅ τι ἂν δοκῇ τῷ δήμῳ συμφέρον εἶναι. καίτοι, ὧ ἄνδρες, εἰ οἱ ἀφειμένοι τοῦ στρατεύεσθαι ἕνεκα τοῦ βουλευέσθαι ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῇ τῶν στρατιωτῶν τάξει διέτριβον, ἄρ' ὑμῖν δοκοῦσι μικροὶ καὶ οἱ τυχόντες φόβοι τότε τὴν πόλιν κατασχεῖν; ἐν οἷς Λεωκράτης οὐτοσί καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς πόλεως ἀποδράς ὄχητο καὶ τὰ χρήματα τὰ ὑπάρχοντα ἐξεκόμισε καὶ τὰ ἱερά τὰ πατρῶα μετεπέμψατο καὶ εἰς τοσοῦτον προδοσίας ἦλθεν, ὥστε κατὰ τὴν τούτου προαίρεσιν ἔρημοι μὲν ἦσαν οἱ νεῶ, ἔρημοι δ' αἱ φυλακαὶ τῶν τειχῶν, ἐξελέλειπτο δὲ ἡ πόλις καὶ ἡ χώρα.

Καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὧ ἄνδρες, τίς οὐκ ἂν § 39-40 τὴν πόλιν ἠλέησεν, οὐ μόνον πολίτης, ἀλλὰ καὶ ξένος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐπίδεδημηκῶς; τίς δ' ἦν οὕτως ἢμισόδημος τότε ἢμισαθῆναιος, ὅστις ἠδυνήθη ἂν ἄτακτον αὐτὸν ὑπομεῖναι ἰδεῖν; ἠνίκα ἢ μὲν ἦττα καὶ τὸ γεγονός πάθος τῷ δήμῳ προσηγγέλλετο, ὀρθῇ δ' ἦν ἡ πόλις ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, αἱ δ' ἐλπίδες τῆς σωτηρίας τῷ δήμῳ ἐν τοῖς ὑπὲρ πεντήκοντ' ἔτη γεγονόσι καθειστήκεσαν, ὄραν δ' ἦν ἐπὶ μὲν τῶν θυρῶν γυναῖκας ἐλευθέρας περιφόβους κατεπτηχίας καὶ πυνθανομένας, εἰ ζῶσι, τὰς μὲν ὑπὲρ ἀνδρός, τὰς δ' ὑπὲρ πατρός, τὰς δ' ὑπὲρ ἀδελφῶν, ἀναξίως αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως ὀρωμένας, τῶν δ' ἀνδρῶν τοὺς τοῖς σώμασιν ἀπειρηκότας καὶ ταῖς ἡλικίαις πρεσβυτέρους καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ στρατεύεσθαι ἀφειμένους ἰδεῖν ἦν καθ' ὅλην τὴν πόλιν τότε ἐπὶ γήρωσ ὀδῶ περιφθειρομένους, διπλᾶ τὰ ἱμάτια ἐμπεπορημένους;

Πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν κατὰ τὴν πόλιν γιγνομένων καὶ § 41-42

πάντων τῶν πολιτῶν τὰ μέγιστα ἡτυχηκότων, μάλιστ' ἂν τις ἤλγησε καὶ ἐδάκρυσεν ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς, ἡνίχ' ὄραν ἦν τὸν δῆμον ψηφισάμενον τοὺς μὲν δούλους ἐλευθέρους, τοὺς δὲ ξένους Ἀθηναίους, τοὺς δ' ἀτίμους ἐπιτίμους· ὃς πρότερον ἐπὶ τῷ αὐτόχθων εἶναι καὶ ἐλεύθερος ἐσεμνύνετο. τοσαύτη δ' ἡ πόλις ἐκέχρητο μεταβολῇ, ὥστε πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἐν δὲ τοῖς τότε χρόνοις ἀγαπᾶν, ἐὰν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀσφαλῶς δύνηται διακινδυνεύσαι, καὶ πρότερον μὲν πολλῆς χώρας τῶν βαρβάρων ἐπάρχειν, τότε δὲ πρὸς Μακεδόνας ὑπὲρ τῆς ἰδίας κινδυνεύειν· καὶ τὸν δῆμον, ὃν πρότερον Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες Ἕλληνας βοηθὸν ἐπεκαλοῦντο, τοῦτον ἔδει τότε ἐξ Ἄνδρου καὶ Κέου καὶ Τροιζῆνος καὶ Ἐπιδαύρου ἐπικουρίαν αὐτῷ μεταπέμψασθαι.

13-14 Ὡστε, ὦ ἄνδρες, τὸν ἐν τοῖς τοιοῦτοις φόβοις καὶ τηλικούτοις κινδύνοις καὶ τοσαύτῃ αἰσχύνῃ ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν, καὶ μήτε ὄπλα θέμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος μήτε τὸ σῶμα παρασχόντα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς, ἀλλὰ φυγόντα καὶ προδόντα τὴν τοῦ δήμου σωτηρίαν, τίς ἂν ἢ δικαστὴς φιλόπολις καὶ εὐσεβεῖν βουλόμενος ψήφῳ ἀπολύσειεν, ἢ ρήτωρ κληθεὶς τῷ προδότη τῆς πόλεως βοηθήσειε, τὸν οὐδὲ συμπενθῆσαι τὰς τῆς πατρίδος συμφοράς τηλημήσαντα, οὐδὲ συμβεβλημένον οὐδὲν εἰς τὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου σωτηρίαν; καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οὐκ ἔστιν ἥτις ἡλικία οὐ παρέσχετο ἑαυτὴν εἰς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν, ὅτε ἡ μὲν χώρα τὰ δένδρα συνεβάλλετο, οἱ δὲ τετελευτηκότες τὰς θήκας, οἱ δὲ νεῶ τὰ ὄπλα. ἐπεμελοῦντο γὰρ οἱ μὲν τῆς τῶν τειχῶν κατασκευῆς, οἱ δὲ τῆς τῶν τάφρων, οἱ δὲ τῆς χαρακώσεως· οὐδεὶς δ' ἦν ἀργὸς τῶν ἐν τῇ πόλει. ἐφ' ὧν οὐδενὸς τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ παρέσχετο τάξαι Λεωκράτης.

Ἦν εἰκὸς ὑμᾶς ἀναμνησθέντας τὸν μηδὲ συνεπενεγκεῖν⁴⁵ μηδ' ἐπ' ἐκφορὰν ἔλθειν ἀξιώσαντα τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας ἐν Χαιρωνεῖα τελευτησάντων θανάτῳ ζημιῶσαι, ὡς τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος ἀτάφων ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν γεγενημένων· ὧν οὗτος οὐδὲ τὰς θήκας παριῶν ἤσχύθη ὀγδόῳ ἔτει τὴν πατρίδα αὐτῶν προσαγορεύων.

Περὶ ὧν, ὦ ἄνδρες, μικρῷ πλείω βούλομαι διελθεῖν, καὶ⁴⁶ ὑμῶν ἀκοῦσαι δέομαι καὶ μὴ νομίζειν ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς τοιούτους λόγους τῶν δημοσίων ἀγῶνων· αἱ γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐλογίαι τὸν ἔλεγχον σαφῆ κατὰ τῶν τάναντία ἐπιτηδουόντων ποιοῦσιν. ἔτι δὲ καὶ δίκαιον τὸν ἔπαινον, ὃς μόνος ἄθλον τῶν κινδύνων τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστί, τοῦτον, ἐπειδὴ κάκεινοι εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως τὰς ψυχὰς τὰς αὐτῶν ἀνήλωσαν, ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ κοινοῖς ἀγῶσι τῆς πόλεως μὴ παραλιπεῖν.

Ἐκεῖνοι γὰρ τοῖς πολεμίοις ἀπήντησαν ἐπὶ τοῖς ὀρίοις⁴⁷ τῆς Βοιωτίας ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας μαχοῦμενοι, οὐκ ἐπὶ τοῖς τείχεσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχοντες, οὐδὲ τὴν χώραν κακῶς ποιεῖν προέμενοι τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλὰ τὴν μὲν αὐτῶν ἀνδρείαν ἀσφαλεστέραν φυλακὴν εἶναι νομίζοντες τῶν λιθίνων περιβόλων, τὴν δὲ θρέψασαν αὐτοὺς αἰσχυρόμενοι περιορᾶν πορθουμένην, εἰκότως· ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς φύσει γεννησαντας καὶ τοὺς ποιητοὺς τῶν πατέρων οὐχ ὁμοίως ἔχουσιν ἅπαντες ταῖς εὐνοίαις, οὕτω καὶ πρὸς τὰς χώρας τὰς μὴ φύσει προσηκούσας, ἀλλ' ὕστερον ἐπικτήτους γενομένας καταδεέστερον διάκεινται. τοιαύταις δὲ γνώμαις χρησάμενοι καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν ἐξ ἴσου τῶν κινδύνων μετασχόντες, οὐχ ὁμοίως τῆς τύχης ἐκοινώνησαν· τῆς γὰρ ἀρετῆς οὐ ζῶντες ἀπολαβούσιν, ἀλλὰ τελευτήσαντες τὴν δόξαν καταλελοίπασιν, οὐχ ἡττηθέντες, ἀλλ' ἀποθανόντες ἔνθαπερ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀμύνοντες.

§ 49 - 50 Εἰ δὲ δεῖ καὶ παραδοξότατον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δέ, ἐκεῖ-
 νοι νικῶντες ἀπέθανον· τὰ γὰρ ἄθλα τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς
 ἀνδράσιν ἐστὶν ἐλευθερία καὶ ἀρετὴ· ταῦτα δὲ ἀμφοτέρω τοῖς
 τελευτήσασιν ὑπάρχει. ἔπειτα δὲ οὐδ' οἶδόν τ' ἐστὶν εἰπεῖν ἡττῆ-
 σθαι τοὺς ταῖς διανοαῖς μὴ πτήξαντας τὸν τῶν ἐπιόντων φό-
 βον· μόνους γὰρ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις καλῶς ἀποθνήσκοντας
 οὐδ' ἂν εἷς ἡττᾶσθαι δικαίως φήσειε· τὴν γὰρ δουλείαν φεύ-
 γοντες εὐκλεᾶ θάνατον αἰροῦνται. ἐδήλωσε δὲ ἡ τούτων τῶν
 ἀνδρῶν ἀρετὴ· μόνοι γὰρ τῶν ἀπάντων τὴν τῆς Ἑλλάδος ἐλευ-
 θερίαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν εἶχον· ἅμα γὰρ οὗτοί τε τὸν
 βίον μετήλλαξαν καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέπεσε·
 συνετάφη γὰρ τοῖς τούτων σώμασιν ἢ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων
 ἐλευθερία. ὅθεν καὶ φανερόν πᾶσιν ἐποίησαν οὐκ ἰδίᾳ πολε-
 μοῦντες, ἀλλ' ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας προκινδυνεύοντες. ὥστε,
 ὦ ἄνδρες, οὐκ ἂν αἰσχυθεῖην εἰπὼν στέφανον τῆς πατρίδος
 εἶναι τὰς ἐκείνων ψυχάς.

§ 51 Καὶ δι' ἃ οὐκ ἀλόγως ἐπετήδευον, ἐπίστασθε, ὦ Ἀθη-
 ναῖοι, μόνοι τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας τιμᾶν· εὐρή-
 σετε δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἀθλητὰς ἀνακει-
 μένους, παρ' ὑμῖν δὲ στρατηγούς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς τὸν τύραν-
 νον ἀποκτείναντας· καὶ τοιούτους μὲν ἀνδρας οὐδ' ἐξ ἀπάσης
 τῆς Ἑλλάδος ὀλίγους εὐρεῖν ῥάδιον, τοὺς δὲ τοὺς στεφανίτας
 ἀγῶνας νενικηκότας εὐπετῶς πολλαχόθεν ἔστι γεγονότας ἰδεῖν.
 ὥσπερ τοῖνυν τοῖς εὐεργέταις μεγίστας τιμὰς ἀπονέμετε, οὕτω
 δίκαιον καὶ τοὺς τὴν πατρίδα καταισχύνοντας καὶ προδιδόντας
 ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις κολάζειν.

§ 52 Σκέψασθε δ', ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐδ' ἐν ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσα-
 σθαι Λεωκράτους τουτουί, τὰ δίκαια ποιοῦσι. τὸ γὰρ ἀδίκημα
 τοῦτο κεκριμένον ἐστὶ καὶ κατεγνωσμένον. ἢ μὲν γὰρ ἐν Ἀ-
 ρεῖῳ πάγῳ βουλή—καὶ μηδεὶς μοι θορυβήσῃ· ταύτην γὰρ ὑπο-
 λαμβάνω μεγίστην τότε γενέσθαι τῇ πόλει σωτηρίαν—τοὺς φυ-

γόντας τὴν πατρίδα καὶ ἐγκαταλιπόντας τότε τοῖς πολεμίοις λαβούσα ἀπέκτεινε. καίτοι, ὦ ἄνδρες, μὴ νομίζετε τοὺς τὰ τῶν ἄλλων φονικά ἀδικήματα ὀσιώτατα δικάζοντας αὐτοὺς ἂν εἶς τινα τῶν πολιτῶν τοιοῦτόν τι παρανομήσῃσαι.

Ἄλλὰ μὴν Αὐτολύκου γε ὑμεῖς κατεψηφίσασθε μείναντος § 53 - 54
 μὲν αὐτοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις, ἔχοντος δ' αἰτίαν τοὺς υἱεῖς καὶ τὴν γυναῖκα ὑπεκθέσθαι, καὶ ἐτιμωρήσασθε. καίτοι εἰ τὸν τοὺς ἀχρήστους εἰς τὸν πόλεμον ὑπεκθέσθαι αἰτίαν ἔχοντα ἐτιμωρήσασθε, τί δεῖ πάσχειν, ὅστις ἀνὴρ ὢν οὐκ ἀπέδωκε τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι; ἔτι δὲ ὁ δῆμος, δεινὸν ἠγησάμενος εἶναι τὸ γιγνόμενον, ἐψηφίσαστο ἐνόχους εἶναι τῇ προδοσίᾳ τοὺς φεύγοντας τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κίνδυνον, ἀξίους εἶναι νομίζων τῆς ἐσχάτης τιμωρίας. ἃ δὴ κατέγνωσται μὲν παρὰ τῶν δικαιοτάτων συνεδρίῳ, κατεψήφισται δ' ὑφ' ὑμῶν τῶν δικάζειν λαχόντων, ὁμολογεῖται δὲ παρὰ τῶν δήμων τῆς μεγίστης ἄξια εἶναι τιμωρίας, τούτοις ὑμεῖς ἐναντία ψηφιεῖσθε; πάντων ἄρ' ἀνθρώπων ἔσεσθε ἀγνωμονέστατοι καὶ ἐλαχίστους ἔξετε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν κινδυνεύοντας.

Ἦξει δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον φερόμενος, ὃν αὐτῶ § 59 - 60
 συμβεβουλεύκασι τινες τῶν συνηγῶρων, ὡς οὐκ ἐνοχός ἐστι τῇ προδοσίᾳ· οὔτε γὰρ νεωρίων κύριος οὔτε πυλῶν οὔτε στρατοπέδων οὔθ' ὅλως τῶν τῆς πόλεως οὐδενός. ἐγὼ δ' ἠγοῦμαι τοὺς μὲν τούτων κυρίους μέρος ἂν τι προδοῦναι τῆς ὑμετέρας δυνάμεως, τουτονὶ δ' ὅλην ἐκδοτον ποιῆσαι τὴν πόλιν. ἔτι δ' οἱ μὲν τοὺς ζῶντας μόνον ἀδικοῦσι προδιδόντες, οὗτος δὲ καὶ τοὺς τετελευτηκότας καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἱερά τῶν πατρίων νομίμων ἀποστερεῶν. καὶ ὑπὸ μὲν ἐκείνων προδοθεῖσαν οἰκεῖσθαι ἂν συνέβαινε δούλην οὔσαν τὴν πόλιν, ὃν δὲ τρόπον οὗτος ἐξέλιπεν, ἀοίκητον ἂν γενέσθαι. ἔτι δὲ ἐκ μὲν τοῦ κακῶς πράττειν τὰς πόλεις μεταβολῆς τυχεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον εἰκός ἐστιν, ἐκ δὲ τοῦ παντάπασι γενέσθαι ἀνάστατον καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων στερη-

θῆναι. ὥσπερ γὰρ ἀνθρώπων ζῶντι μὲν ἐλπίς ἐκ τοῦ κακῶς πράξι μεταπεσεῖν, τελευτήσαντι δὲ συναναίρειται πάντα, δι' ὧν ἂν τις εὐδαιμονήσειεν, οὕτω καὶ περὶ τὰς πόλεις συμβαίνει πέρας ἔχειν τὴν ἀτυχίαν, ὅταν ἀνάστατοι γένωνται. εἰ γὰρ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, πόλεώς ἐστι θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι.

61 - 62 Τεκμήριον δὲ μέγιστον· ἡμῶν γὰρ ἡ πόλις τὸ μὲν παλαιὸν ὑπὸ τῶν τυράννων κατεδουλώθη, τὸ δ' ὕστερον ὑπὸ τῶν τριάκοντα, καὶ ὑπὸ Λακεδαιμονίων τὰ τεῖχη καθηρέθη· καὶ ἐκ τούτων ὅμως ἀμφοτέρων ἠλευθερώθημεν καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας ἠξιώθημεν προστάται γενέσθαι· ἄλλ' οὐχ ὅσαι πώποτ' ἀνάστατοι γεγόνασι. τοῦτο μὲν γὰρ, εἰ καὶ παλαιότερον εἰπεῖν ἐστι, τὴν Τροίαν τίς οὐκ ἀκήκοεν, ὅτι μεγίστη γεγενημένη τῶν τότε πόλεων καὶ πάσης ἐπάρξασα τῆς Ἀσίας, ὡς ἅπαξ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατεσκάφη, τὸν αἰῶνα ἀοίκητός ἐστι; τοῦτο δὲ Μεσσήνην πεντακοσίοις ἔτεσιν ὕστερον ἐκ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων συνοικισθεῖσαν;

48 (Ἴσως ὅμως ὁ Λεωκράτης τολμήσῃ νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὸ ἀδικημά του εἶναι ἀσήμαντον, διότι ἡ σωτηρία τῆς πόλεως δὲν ἐξηρτάτο ἀπὸ ἓνα ἄνθρωπον. Ἡ δικαιολογία αὐτὴ εἶναι ἀστήρικτος. Ἡ πατρις εἶναι ἄθροισμα ἀτόμων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει χρέος νὰ τὴν προστατεύῃ εἰς τοὺς κινδύνους τῆς. Ἄλλως δὲ προκειμένου νὰ ἐκτιμῶμεν τὴν βαρῦτητα τῶν ἀδικημάτων τῆς προδοσίας, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος τοῦ διαπραχθέντος ἐγκλήματος, ἀλλ' αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν πράξιν, τὴν φύσιν τῆς καὶ τὰς συνεπείας τῆς. Αἱ πράξεις τῆς προδοσίας εἶναι κατὰ φύσιν ὅμοιαι. Διὰ τοῦτο ἡ ἴδια ποινὴ πρέπει νὰ ἐπιβάλλεται εἰς ὅλους τοὺς προδότας, μεγάλους ἢ μικρούς. Εἶναι ἐν τούτοις ἐνδεχόμενον νὰ προβάλλῃ ὁ κατηγορούμενος τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ φυγὴ δὲν εἶναι προδοσία, ἀποῦ καὶ οἱ πρόγονοί μας κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ξέρξου ἔφυγον εἰς τὴν Σαλαμίνα. Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς μόνον τὴν ὀργὴν ἠμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ. Ὁ παραλληλισμὸς τοῦ τιμωτάτου καὶ ἠθικωτάτου ἐκείνου ἔργου πρὸς τὴν ἀτιμωτικὴν πράξιν τοῦ Λεωκράτους εἶναι ἀνόητος καὶ ἀποτελεῖ πρό-

κλησιν εἰς τὴν νοημοσύνην σας. Οἱ πρόγονοί μας δὲν ἔφυγον, διὰ τὰ σώσουν τὸ σαρκίον των, ὅπως ὁ Λεωκράτης, ἀλλ' ἀπεχώρησαν εἰς καταλληλότερον ἔδαφος, διὰ τὰ διεξαγάγουν ἀπὸ ἐκεῖ ἀποτελεσματικώτερον τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως.)

Καίτοι ὑμεῖς τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων, καὶ § 75-77
 πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις, θεωρήσατε. ἄξιον γὰρ ὅμως καίπερ πρὸς εἰδότης διελθεῖν· ἐγκώμιον γὰρ νῆ τὴν Ἀθηναίων εἰσι τῆς πόλεως οἱ παλαιοὶ καὶ τὰ ἔθνη τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κατασκευασάντων, οἷς ἂν προσέχητε, τὰ δίκαια ποιήσετε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις σεμνοὶ καὶ ἄξιοι τῆς πόλεως δόξου εἶναι. ὑμῖν γὰρ ἔστιν ὄρκος, ὃν ὁμνύουσι πάντες οἱ πολῖται, ἐπειδὴν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι καὶ ἐφηβοὶ γένωνται, μήτε τὰ ἱερὰ ὄπλα καταισχυνεῖν μήτε τὴν τάξιν λείψειν, ἀμυνεῖν δὲ τῇ πατρίδι καὶ ἀμείνω παραδώσειν· ὃν εἰ μὲν ὁμώμοκε Λεωκράτης, φανερώς ἐπιώρκηκε, καὶ οὐ μόνον ὑμᾶς ἠδίκηκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἠσέβηκεν· εἰ δὲ μὴ ὁμώμοκεν, εὐθύς δῆλός ἐστι παρεσκευασμένος οὐδὲν ποιήσειν τῶν δεόντων, ἀνθ' ὧν δικαίως ἂν αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσασθε. βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ὄρκου. Λέγε, γραμματεῦ.

Ο Ρ Κ Ο Σ. Οὐ καταισχυνῶ ὄπλα τὰ ἱερὰ, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτω ἂν στοιχήσω· ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὀσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ὄσης ἂν παραδέξωμαι. καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κρινόντων, καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυσμένοις πείσομαι καὶ οὐστίνως ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἰδρῦσθαι ὁμοφρόνως· καὶ ἂν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς ἢ μὴ πείθεται, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν· καὶ ἱερὰ τὰ πάτρια τιμήσω. Ἱστορες τούτων Ἀγλαυρος, Ἐνυάλιος, Ζεὺς, Αἰξώ, Θαλλώ, Ἡγεμόνη.

§ 78 Καλός γε, ὦ ἄνδρες, καὶ ὅσιος ὁ ὄρκος. παρὰ τοῦτον τοίνυν ἅπαντα πεποίηκε Λεωκράτης. καίτοι πῶς ἂν ἄνθρωπος γένοιτο ἀνοσιώτερος ἢ μᾶλλον προδότης τῆς πατρίδος; τίνα δ' ἂν τρόπον ὄπλα καταισχύνειέ τις μᾶλλον, ἢ εἰ λαβεῖν μὴ θέλοι καὶ τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι; πῶς δ' οὐ καὶ τὸν παραστάτην καὶ τὴν τάξιν λέλοιπεν ὁ μηδὲ τάξαι τὸ σῶμα παρασχών; ποῦ δ' ὑπὲρ ὀσίων καὶ ἱερῶν ἤμυεν ἂν ὁ μηδένα κίνδυνον ὑπομείνας; τίνη δ' ἂν τὴν πατρίδα παρέδωκε μείζονα προδοσίᾳ; τὸ γὰρ τούτου μέρος ἐκλελειμμένη τοῖς πολεμίσις ὑποχείριός ἐστιν. εἶτα τοῦτον οὐκ ἀποκτενεῖτε τὸν ἀπάσαις ταῖς ἀδικίαις ἔνοχον ὄντα; τίνας οὖν τιμωρήσεσθε; τοὺς ἔν τι τούτων ἡμαρτηκότας; ῥάδιον ἔσται παρ' ὑμῖν ἄρα μεγάλα ἀδικεῖν, εἰ φανεῖσθε ἐπὶ τοῖς μικροῖς μᾶλλον ὀργιζόμενοι.

§ 79 Καὶ μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, ὅτι τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὄρκος ἐστί. τρία γὰρ ἐστίν, ἐξ ὧν ἡ πολιτεία συνέστηκεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστής, ὁ ἰδιώτης. τούτων τοίνυν ἕκαστος ταύτην πίστιν δίδωσιν, εἰκότως· τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους πολλοὶ ἤδη ἐξαπατήσαντες καὶ διαλαθόντες οὐ μόνον τῶν παρόντων κινδύνων ἀπελύθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἀθῶοι τῶν ἀδικημάτων τούτων εἰσὶ· τοὺς δὲ θεοὺς οὐτ' ἂν ἐπιορκήσας τις λάθοι οὐτ' ἂν ἐκφύγοι τὴν ἀπ' αὐτῶν τιμωρίαν, ἀλλ' εἰ μὴ αὐτός, οἱ παῖδες γε καὶ τὸ γένος ἅπαν τὸ τοῦ ἐπιορκήσαντος μεγάλους ἀτυχήμασι περιπίπτει.

§ 80-81 Διόπερ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ταύτην πίστιν ἔδοσαν αὐτοῖς ἐν Πλαταιαῖς πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅτε ἔμελλον παραταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξου δύναμιν, οὐ παρ' αὐτῶν εὐρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν παρ' ὑμῖν εἰθισμένον ὄρκον, ὃν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι. καὶ γὰρ παλαιῶν ὄντων τῶν τότε πεπραγμένων ὅμως ἀτεχνῶς ἐστίν ἐν τοῖς πεπραγμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν. Καὶ μοι ἀναγίνωσκε αὐτόν.

ΟΡΚΟΣ. Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας, οὐδ' ἐγκαταλείψω τοὺς ἡγεμόνας οὔτε ζῶντας οὔτε ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν συμμάχων ἅπαντας θάψω. καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ τοὺς βαρβάρους τῶν μὲν μαχεσαμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω· τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρου προελομένας ἀπάσας δεκατεύσω· καὶ τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπρησθέντων καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνοικοδομήσω παντάπασιν, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιμιγνομένοις εἶσω καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας.

Οὕτω τοίνυν, ὦ ἄνδρες, σφόδρα ἐνέμειναν ἐν τούτῳ πάν- § 82
τες, ὥστε καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὐνοίαν μεθ' ἑαυτῶν ἔσχον βοηθόν, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενομένων πρὸς τὸν κίνδυνον μάλιστα ἢ πόλις ὑμῶν εὐδοκίμησεν. ὁ καὶ πάντων ἂν εἶη δεινότατος, τοὺς μὲν προγόνους ὑμῶν ἀποθνήσκειν τολμᾶν, ὥστε μὴ τὴν πόλιν ἀδοξεῖν, ὑμᾶς δὲ μὴ κολάζειν τοὺς καταισχύναντας αὐτήν, ἀλλὰ περιορᾶν τὴν κοινήν καὶ μετὰ πολλῶν πόνων συνειλεγμένην εὐκλειαν, ταύτην διὰ τὴν τῶν τοιοῦτων ἀνδρῶν πονηρίαν καταλυομένην. καίτοι, ὦ ἄνδρες, μόνοις ὑμῖν τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἔστιν οὐδὲν τούτων περιιδεῖν.

Βούλομαι δὲ μικρὰ τῶν παλαιῶν ὑμῖν διελθεῖν, οἷς παρα- § 83
δείγμασι χρώμενοι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων βέλτιον βουλευέσθε. τοῦτο γὰρ ἔχει μέγιστον ἢ πόλις ἡμῶν ἀγαθόν, ὅτι τῶν καλῶν ἔργων παράδειγμα τοῖς Ἑλλησι γέγονεν· ὅσον γὰρ τῷ χρόνῳ πασῶν ἔστιν ἀρχαιοτάτη, τοσοῦτον οἱ πρόγονοι ἡμῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀρετῇ διενηνόχασιν.

Ἐπὶ Κόδρου γὰρ βασιλεύοντος Πελοποννησίοις γενομέ- § 84 - 8
νης ἀφορίας κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν ἔδοξε στρατεύειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν, καὶ ἡμῶν τοὺς προγόνους ἐξαναστήσαντας κατα-

νείμασθαι τὴν χώραν. καὶ πρῶτον μὲν εἰς Δελφούς ἀποστείλαντες τὸν θεὸν ἐπηρώτων, εἰ λήψονται τὰς Ἀθήνας. ἀνελόντος δὲ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς, ὅτι τὴν πόλιν αἰρήσουσιν, εἴαν μὴ τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον ἀποκτείνωσιν, ἐστράτευον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Κλεόμαντις δὲ τῶν Δελφῶν τις πυθόμενος τὸ χρηστήριον δι' ἀπορρήτων ἐξήγγειλε τοῖς Ἀθηναίοις· οὕτως οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς ἕξωθεν ἀνθρώπους εὖνους ἔχοντες διετέλουν. ἐμβαλόντων δὲ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν τί ποιοῦσιν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἄνδρες δικασταί; οὐ καταλιπόντες τὴν χώραν, ὥσπερ Λεωκράτης, ὥχοντο, οὐδ' ἔκδοτον τὴν θρεψαμένην καὶ τὰ ἱερά τοῖς πολεμίοις παρέδωσαν, ἀλλ' ὀλίγοι ὄντες κατακλεισθέντες ἐπολιορκοῦντο καὶ διεκαρτέρουν εἰς τὴν πατρίδα.

§ 86 - 87 Καὶ οὕτως ἦσαν, ὧ ἄνδρες, γενναῖοι οἱ τότε βασιλεύοντες, ὥστε προηροῦντο ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων σωτηρίας μᾶλλον ἢ ζῶντες ἐτέραν μεταλλάξει τὴν χώραν. φασὶ γοῦν τὸν Κόδρον παραγγείλαντα τοῖς Ἀθηναίοις προσέχειν ὅταν τελευτήσῃ τὸν βίον, λαβόντα πτωχικὴν στολήν, ὅπως ἂν ἀπατήσῃ τοὺς πολεμίους, κατὰ τὰς πύλας ὑποδύντα φρύγανα συλλέγειν πρὸ τῆς πόλεως· προσελθόντων δ' αὐτῶ δυοῖν ἀνδροῖν ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν πυνθανομένων, τὸν ἕτερον αὐτῶν ἀποκτεῖναι τῷ δρεπάνῳ προσπεσόντα· τὸν δὲ περιλελειμμένον, παροξυνθέντα τῷ Κόδρῳ καὶ νομίσαντα πτωχὸν εἶναι σπασάμενον τὸ ξίφος ἀποκτεῖναι τὸν Κόδρον. τούτων δὲ γενομένων οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κήρυκα πέμψαντες ἠξίουσαν δοῦναι τὸν βασιλέα θάψαι, λέγοντες αὐτοῖς ἄπασαν τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι τοῦτον μὲν ἀπέδωσαν, γνόντες δέ, ὡς οὐκέτι δυνατὸν αὐτοῖς τὴν χώραν κατασχεῖν ἀπεχώρησαν. τῷ δὲ Κλεομάντει τῷ Δελφῷ ἡ πόλις αὐτῷ τε καὶ ἐκγόνοις ἐν Πρυτανείῳ αἶδιον σίτησιν ἔδωσαν.

§ 88 - 89 Ἄρα γε ὁμοίως ἐφίλουν τὴν πατρίδα Λεωκράτει οἱ τότε

βασιλεύοντες, οἳ γε προηροῦντο τοὺς πολεμίους ἐξαπατῶντες ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀντὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀντικαταλλάττεσθαι; τοιγαροῦν μονώτατοι ἐπώνυμοι τῆς χώρας εἰσίν, ἰσοθέων τιμῶν τετυχηκότες, εἰκότως ὑπὲρ ἧς γὰρ οὕτω σφόδρα ἐσπούδαζον, δικαίως ταύτην καὶ τεθνεῶτες ἐκληρονόμου. ἀλλὰ Λεωκράτης οὔτε ζῶν οὔτε τεθνεῶς δικαίως ἂν αὐτῆς μετάσχοι, μονώτατος δ' ἂν προσηκόντως ἐξορισθεῖη τῆς χώρας, ἣν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίους ὄψατο· οὐδὲ γὰρ καλὸν τὴν αὐτὴν καλύπτειν τοὺς τῇ ἀρετῇ διαφέροντας καὶ τὸν κάκιστον πάντων ἀνθρώπων.

Καίτοι γ' ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ὃ καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ πρὸς § 90-92
 ὑμᾶς, ὡς οὐκ ἂν ποτε ὑπέμεινε τὸν ἀγῶνα τοῦτον συνειδῶς ἑαυτῷ τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένῳ· ὥσπερ οὐ πάντας καὶ τοὺς κλέπτοντας καὶ ἱεροσυλοῦντας τούτῳ τῷ τεκμηρίῳ χρωμένοισιν· οὐ γὰρ τοῦ πράγματός ἐστι σημεῖον, ὡς οὐ πεποιθήκασιν, ἀλλὰ τῆς ἀναιδείας, ἣν ἔχουσιν. οὐ γὰρ τοῦτο δεῖ λέγειν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἐξέπλευσεν οὐδὲ τὴν πόλιν ἐγκατέλιπεν, οὐδ' ἐν Μεγάρῳις κατώκησε· ταῦτά ἐστι τεκμήρια τοῦ πράγματος, ἐπεὶ γε τὸ ἐλθεῖν τοῦτον, οἴμαι θεόν τινα αὐτὸν ἐπ' αὐτὴν ἀγαγεῖν τὴν τιμωρίαν, ἔνδ' ἐπειδὴ τὸν εὐκλεῆ κίνδυνον ἔφυγε, τοῦ ἀκλεοῦς καὶ ἀδόξου θανάτου τύχοι, καὶ οὐς προῦδωκε, τούτοις ὑποχείριον αὐτὸν καταστήσειεν. ἑτέρωθι μὲν γὰρ ἀτυχῶν οὐπω δῆλον, εἰ διὰ ταῦτα δίκην δίδωσιν· ἐνταῦθα δὲ παρ' οἷς προῦδωκε, φανερόν ἐστιν, ὅτι τῶν αὐτοῦ παρανομημάτων ὑπέχει ταύτην τὴν τιμωρίαν. οἳ γὰρ θεοὶ οὐδὲν πρότερον ποιοῦσιν ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν παράγουσι.

Τίς γὰρ οὐ μέμνηται τῶν πρεσβυτέρων ἢ τῶν νεωτέρων § 93
 οὐκ ἀκήκοε Καλλίστρατον, οὗ θάνατον ἢ πόλις κατέγνω, τοῦτον φυγόντα καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀκούσαντα ὅτι, ἂν ἔλθῃ Ἀθήναζε, τευξεται τῶν νόμων, ἀφικόμενον καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν καταφυγόντα καὶ οὐδὲν ἤττον ὑπὸ

τῆς πόλεως ἀποθανόντα; δικαίως· τὸ γὰρ τῶν νόμων τοῖς ἡδικηκόσι τυχεῖν τιμωρία ἐστίν. ὁ δέ γε θεὸς ὀρθῶς ἀπέδωκε τοῖς ἡδικημένοις κολάσαι τὸν αἷτιον· δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, εἰ ταυτὰ σημαίνει τοῖς εὐσεβέσι καὶ τοῖς κακούργοις.

§ 94 Ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τὴν τῶν θεῶν ἐπιμέλειαν πάσας μὲν τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ἐπισκοπεῖν, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς γονέας καὶ τοὺς τετελευτηκότας καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐσέβειαν, εἰκότως· παρ' ὧν γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν εἰλήφαμεν καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ πεπόνθαμεν, εἰς τούτους μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν αὐτῶν βίον καταναλῶσαι μέγιστον ἀσέβημά ἐστι.

§ 95 - 96 Λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ — εἰ γὰρ καὶ μυθωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἀρμόσει καὶ νῦν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι—ἐκ τῆς Αἴτνης ῥύακα πυρὸς γενέσθαι· τοῦτον δὲ ρεῖν φασιν ἐπὶ τὴν ἄλλην χώραν καὶ δὴ καὶ πρὸς πόλιν τινὰ τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὀρμῆσαι πρὸς φυγὴν τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας, ἓνα δέ τινα τῶν νεωτέρων, ὀρῶντα τὸν πατέρα πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐχὶ δυνάμενον ἀποχωρεῖν, ἀλλ' ἐγκαταλαμβανόμενον, ἀράμενον φέρειν. φορτίου δ', οἶμαι, προσγενομένου καὶ αὐτὸς ἐγκατελήφθη. ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει. λέγεται γὰρ κύκλω τὸν τόπον ἐκεῖνον περιρρεῦσαι τὸ πῦρ καὶ σωθῆναι τούτους μόνους, ἀφ' ὧν καὶ τὸ χωρίον ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύεσθαι τ ὠ ν ε ὑ σ ε β ὠ ν χ ῶ ρ ο ν· τοὺς δὲ ταχεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμένους καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονέας ἅπαντας ἐγκαταλιπόντας ἀπολέσθαι.

§ 97 Ὡστε καὶ ὑμᾶς δεῖ τὴν παρὰ θεῶν ἔχοντας μαρτυρίαν ὁμογνωμόνως τοῦτον κολάζειν τὸν ἅπασι τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν ἔνοχον ὄντα κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέρος· τοὺς μὲν γὰρ θεοὺς τὰς πατρίους τιμὰς ἀπεστέρηκε, τοὺς δὲ γονέας τοῖς πολεμίοις

ἐγκατέλιπε, τοὺς δὲ τετελευτηκότας τῶν νομίμων οὐκ εἶασε τυχεῖν.

Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τῶν Ὀμήρου παρασχέσθαι ἐπῶν § 102 - 103
οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητὴν, ὥστε νόμον ἔθεντο καθ' ἑκάστην πεντητηρίδα τῶν Παναθηναίων μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ραψωδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προηροῦντο, εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ νόμοι διὰ τὴν συντομίαν οὐ διδάσκουσιν, ἀλλ' ἐπιτάττουσιν, ἃ δεῖ ποιεῖν, οἱ δὲ ποιηταὶ μιμούμενοι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων ἐκλεξάμενοι, μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως τοὺς ἀνθρώπους συμπεύθουσιν. Ἐκτωρ γὰρ τοῖς Τρωσὶ παρακλευόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος τάδε εἶρηκεν·

*ἀλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶ διαμπερές· ὃς δέ κεν ὑμέων
βλήμενος ἢ τυπεῖς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
τεθνάτω. οὐ οἱ ἀεικὲς ἀμνομένῳ περὶ πάτρης
τεθνάμεν· ἀλλ' ἄλοχός τε σὴ καὶ νήπια τέκνα,
καὶ κλῆρος καὶ οἶκος ἀκήρατος, εἴ κεν Ἀχαιοὶ
οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.*

Τούτων τῶν ἐπῶν ἀκούοντες, ὧ ἄνδρες, οἱ πρόγονοι ὑμῶν § 104
καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετὴν, ὥστε οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πατρίδος, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος ὡς κοινῆς ἠθέλον ἀποθνήσκειν. οἱ γοῦν ἐν Μαραθῶνι παραταξάμενοι τοῖς βαρβάροις τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἀσίας στόλον ἐκράτησαν, τοῖς ἰδίους κινδύνους κοινὴν ἄδειαν ἅπασιν τοῖς Ἕλλησι κτώμενοι, οὐκ ἐπὶ τῇ δόξῃ μέγα φρονοῦντες, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ταύτης ἄξιᾳ πράττειν, τῶν μὲν Ἑλλήνων προστάτας, τῶν δὲ βαρβάρων δεσπότας ἑαυτοὺς καθιστάντες· οὐ γὰρ λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἐπετήδευον, ἀλλ' ἔργῳ πᾶσιν ἐπεδείκνυντο.

Οἱ μὲν δὴ πρόγονοι τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν, οἳ πρῶτοι § 108 - 109

τῆς Ἀττικῆς ἐπέβησαν, καὶ καταφανῆ ἐποίησαν τὴν ἀνδρείαν τοῦ πλοῦτου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγινομένην. Λακεδαιμόνιοι δ' ἐν Θερμοπύλαις παραταξάμενοι ταῖς μὲν τύχαις οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο, τῇ δ' ἀνδρεία πολὺ πάντων διήνεγκαν. τοιγαροῦν ἐπὶ τοῖς ἡρώϊοις μαρτύριά ἐστὶν ἰδεῖν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀναγεγραμμένα ἀληθῆ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκείνοις μὲν·

*ὦ ξεῖν', ἄγγελον Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις,*

τοῖς δὲ ὑμετέροις προγόνοις·

*Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσόφορον Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν.*

§ 110 Ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ μνημονεύεσθαι καλὰ καὶ τοῖς πράξασιν ἔπαινος καὶ τῇ πόλει δόξα ἀείμνηστος· ἀλλ' οὐχ ὁ Λεωκράτης πεποίηκεν, ἀλλ' ἐκὼν τὴν ἐξ ἅπαντος τοῦ αἰῶνος συνηθροισμένην τῇ πόλει δόξαν κατήσχυνεν. ἐὰν μὲν οὖν ἀποκτείνητε αὐτόν, δόξετε πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ ὑμεῖς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων μισεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ τοὺς προγόνους τῆς παλαιᾶς δόξης ἀποστερήσετε καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας μέγαρα βλάψετε· οἱ γὰρ ἐκείνους μὴ θαυμάζοντες τοῦτον πειράσσονται μιμεῖσθαι, νομίζοντες ἐκεῖνα μὲν παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐδοκιμεῖν, παρὰ δ' ὑμῖν ἀναίδειαν καὶ προδοσίαν καὶ δειλίαν κεκρίσθαι κάλλιστον.

(Ἀνάλογον μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα ἠσθάνοντο οἱ πρόγονοί μας τὸ μῖσος κατὰ τῶν προδοτῶν. Πρὸς ἀπόδειξιν αὐτοῦ ἀρκοῦν δύο παραδείγματα. Τὸ ἐν ἀναφέρεται εἰς τὸν στρατηγὸν Φρόνιχον, τὸ ἄλλο εἰς τὸν Ἰππαρχον, συγγενῆ τῶν Πεισιστρατιδῶν. Ἐπειδὴ ὁ πρῶτος ὑπῆρξε πρωτεργάτης τῆς μεταβολῆς τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος εἰς ὀλιγαρχίαν (411), ὁ δῆμος ὄχι μόνον δὲν ἐτιμώρησε

τοὺς φονεῖς του, ἀλλ' ἐξέθαψε καὶ τὰ ὄσῳ του καὶ τὰ ἔρριψεν ἔξω τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς. Τὸν Ἰππαρχον ἐξ ἄλλου, ὁ ὁποῖος κατηγορήθη διὰ προδοσίαν, ἀλλὰ φεύγων δὲν προσῆλθε νὰ δικασθῆ, ἡ πόλις ἐτιμώρησε μὲ βαρυτάτην ἠθικὴν ποινήν. Ἀνέλυσε τὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως χάλκινον ἀνδριάντα του καὶ κατεσκευάσε στήλην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνέγραφεν ἔκτοτε τὰ ὀνόματα τῶν ἀνοσιῶν καὶ τῶν κακούργων, καὶ πρῶτον - πρῶτον τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Ἰππάρχου.)

Λαβὲ δ' αὐτοῖς καὶ τὸ ψήφισμα περὶ τῶν εἰς Δεκέλειαν μεταστάντων, ὅτε ὁ δῆμος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐπολιορκεῖτο, ὅπως εἰδῶσιν, ὅτι περὶ τῶν προδοτῶν οἱ πρόγονοι ὁμοίας καὶ ἀκολούθους ἀλλήλαις τὰς τιμωρίας ἐποιοῦντο. ἀναγίγνωσκε, γραμματεῦ. § 120

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, καὶ τούτου τοῦ ψηφίσματος, ὅτι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μεταστάντων εἰς Δεκέλειαν κατέγνωσαν, καὶ ἐψηφίσαντο, εἴαν τις αὐτῶν ἐπανιῶν ἀλίσκεται, ἀπαγαγεῖν Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, παραλαβόντας δὲ παραδοῦναι τῷ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος. ἔπειτα ἐκεῖνοι μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ μεταστάντας οὕτως ἐκόλαζον, ὑμεῖς δὲ τὸν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα εἰς Ῥόδον καὶ προδόντα τὸν δῆμον οὐκ ἀποκτενεῖτε; πῶς οὖν δόξετε ἀπόγονοι εἶναι ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν; § 121

Ἄξιον τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντος γενομένου ψηφίσματος, ὃν ἡ βουλή, ὅτι λόγῳ μόνον ἐνεχειρεῖ προδιδόναι τὴν πόλιν, περιελομένη τοὺς στεφάνους αὐτοχειρὶ ἀπέκτεινε. § 122

ΨΗΦΙΣΜΑ

Τί οὖν, ὦ ἄνδρες; ἄρά γε ὑμῖν δοκεῖ βουλομένοις μισεῖσθαι τοὺς προγόνους πάτριον εἶναι Λεωκράτην μὴ ἀπο- § 123

κτείναι; ὅποτε γὰρ ἐκεῖνοι ἀνάστατον τὴν πόλιν οὔσαν τὸν λόγῳ μόνον προδιδόντα οὕτως ἀπέκτειναν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὴν οἰκουμένην ἐκλιπόντα ποιῆσαι; ἄρ' οὐχ ὑπερβχλέσθαι ἐκείνους τῇ τιμωρίᾳ;

§ 127

Ἐνθυμεῖσθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, τῆς προνοίας ταύτης καὶ τῶν ἔργων ἀξίως, καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθε ἐν τῇ ψήφῳ, οἷων ἀνδρῶν ἔκγονοί ἐστε, ἀλλὰ παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς, ὅπως ὅμοια ἐκείνοις καὶ ἀκόλουθα τῇ τήμερον ἡμέρᾳ ἐψηφισμένοι ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἔξιτε. ὑπομνήματα δ' ἔχετε καὶ παραδείγματα τῆς ἐκείνων τιμωρίας τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀδικούντων ψηφίσμασιν ὠρισμένα· διομωμόκατε δ' ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ Δημοφάντου κτείνειν τὸν τὴν πατρίδα προδιδόντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ χειρὶ καὶ ψήφῳ. μὴ γὰρ οἴεσθε τῶν μὲν οὔσιων, ἃς ἂν οἱ πρόγονοι καταλίπωσι, κληρονόμοι εἶναι, τῶν δὲ ὄρκων καὶ τῆς πίστεως, ἣν δόντες οἱ πατέρες ὑμῶν ὄμηρον τοῖς θεοῖς τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῆς πόλεως μετεῖχον, ταύτης δὲ μὴ κληρονομεῖν.

§ 128

Οὐ μόνον τοίνυν ἡ πόλις ὑμῶν οὕτως ἔσχε πρὸς τοὺς προδιδόντας, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι. καὶ μὴ μοι ἀχθεσθῆτε, ὦ ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι τῶν ἀνδρῶν τούτων· καλὸν γὰρ ἐστὶ πόλεως εὐνομουμένης περὶ τῶν δικαίων παραδείγματα λαμβάνειν· ἀσφαλέστερον γὰρ ἕκαστος ὑμῶν τὴν δικαίαν καὶ τὴν εὐορκὸν ψῆφον θῆσεται. Πausανίαν γὰρ τὸν βασιλέα αὐτῶν προδιδόντα τῷ Πέρσῃ τὴν Ἑλλάδα λαβόντες, ἐπειδὴ ἔφθασε καταφυγῶν εἰς τὸ τῆς Χαλκιοῖκου ἱερόν, τὴν θύραν ἀποικοδομήσαντες καὶ τὴν ὄροφὴν ἀποσκευάσαντες καὶ κύκλῳ περιστρατοπεδεύσαντες οὐ πρότερον ἀπῆλθον, πρὶν ἢ τῷ λιμῷ ἀπέκτειναν, καὶ πᾶσιν ἐπίσημον ἐποίησαν τὴν τιμωρίαν, ὅτι οὐδ' αἱ παρὰ τῶν θεῶν ἐπικουρίαι τοῖς προδόταις βοηθοῦσιν, εἰκότως· οὐδὲν γὰρ πρότερον ἀδικοῦσιν ἢ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβοῦσι, τῶν πατρίων νομίμων αὐτοὺς ἀποστεροῦντες.

Μέγιστον δὲ τῶν ἐκεῖ γεγενημένων τεκμήριόν ἐστιν, ὃ § 129
 μέλλω λέγειν· νόμον γὰρ ἔθεντο περὶ ἀπάντων τῶν μὴ θελόν-
 των ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδυνεύειν διαρρήδην λέγοντα ἀπο-
 θνήσκειν, εἰς αὐτὸ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες, εἰς ὃ μάλι-
 στα φοβούμενοι τυγχάνουσι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν
 ὑπεύθυνον κινδύνῳ ἐποίησαν μετ' αἰσχύνης. Ἰνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι
 οὐ λόγον ἀναπόδεικτον εἶρηκα, ἀλλὰ μετ' ἀληθείας παραδεί-
 γματα, φέρε αὐτοῖς τὸν νόμον.

Ν Ο Μ Ο Σ

Ἐνθυμεῖσθε δὴ, ὡς καλὸς ὁ νόμος, ὧ ἄνδρες, καὶ σύμφο- § 130
 ρος οὐ μόνον ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. ὁ γὰρ
 παρὰ τῶν πολιτῶν φόβος ἰσχυρὸς ὢν ἀναγκάσει τοὺς πρὸς τοὺς
 πολεμίους κινδύνους ὑπομένειν· τίς γὰρ ὁρῶν θανάτῳ ζημιού-
 μενον τὸν προδότην ἐν τοῖς κινδύνοις ἐκλείψει τὴν πατρίδα;
 ἢ τίς παρὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως φιλοψυχῆσει εἰδῶς ὑ-
 ποκειμένην αὐτῷ ταύτην τὴν τιμωρίαν; οὐδεμίαν γὰρ ἄλλην
 δεῖ ζημίαν εἶναι τῆς δειλίας ἢ θάνατον· εἰδότες γάρ, ὅτι δυοῖν
 κινδύνοις ὑποκειμένοις ἀναγκαῖον ἔσται θατέρου μετασχεῖν,
 πολὺ μᾶλλον αἰρήσονται τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους ἢ τὸν πρὸς
 τοὺς νόμους καὶ τοὺς πολίτας.

Τοσοῦτῳ δ' ἂν δικαιότερον οὗτος ἀποθάνοι τῶν ἐκ τῶν § 131-132
 στρατοπέδων φευγόντων, ὅσον οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν ἤκουσιν
 ὡς ὑπὲρ ταύτης μαχοῦμενοι ἢ κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν
 συνατρυχούντες, οὗτοσὶ δ' ἐκ τῆς πατρίδος ἔφυγεν ἰδίᾳ τὴν σω-
 τηρίαν ποριζόμενος, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐστίας ἀμύνεσθαι τολ-
 μήσας, ἀλλὰ μόνος οὗτος τῶν πάντων ἀνθρώπων καὶ τὰ τῆς
 φύσεως οἰκειὰ καὶ ἀναγκαῖα προδέδωκεν, ἃ καὶ τοῖς ἀλόγοις
 ζώοις μέγιστα καὶ σπουδαιότατα διείληπται· τὰ γοῦν πετεινά,
 ἃ μάλιστα πέφυκε πρὸς τάχος, ἐστὶν ἰδεῖν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν

τούτου βίον διαβαλὼν οὐτ' ἔξω τοῦ πράγματος οὐδὲν κατηγορήσας· ὑμῶν δ' ἕκαστον χρῆ νομίζειν τὸν Λεωκράτους ἀποψηφιζόμενον θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμόν καταψηφίζεσθαι, καὶ δυοῖν καδίσχοιν κειμένοιν τὸν μὲν προδοσίας, τὸν δὲ σωτηρίας εἶναι, καὶ τὰς ψήφους φέρεσθαι τὰς μὲν ὑπὲρ ἀναστάσεως τῆς πατρίδος, τὰς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας. ἐὰν μὲν Λεωκράτην ἀπολύσητε, προδιδόναι τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερά καὶ τὰς ναῦς ψηφιεῖσθε· ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, διαφυλάττειν καὶ σφῆζειν τὴν πατρίδα καὶ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παρακελεύσεσθε. νομίζοντες οὖν, ὧ Ἀθηναῖοι, ἰκετεύειν ὑμῶν τὴν χώραν καὶ τὰ δένδρα, δεῖσθαι τοὺς λιμένας, τὰ νεώρια καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀξιοῦν δὲ καὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἱερά βοηθεῖν αὐτοῖς, παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτη, ἀναμνησθέντες τῶν κατηγορουμένων, ὅτι οὐ πλέον ἰσχύει παρ' ὑμῖν ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1 - 2. **δικαίαν... και εὐσεβῆ... και ὑπὲρ τῶν θεῶν**· ἡ ἀρχὴ τῆς κατηγορίας κατὰ τοῦ Λεωκράτους εἶναι δικαία μὲν, διότι ἐγίνε συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους καὶ ὑπηγορεύθη ὄχι ἀπὸ ἐμπάθειαν ἀλλ' ἐξ ἀγνῶν προθέσεων τοῦ κατηγοροῦ· εὐσεβῆς δέ, διότι ὁ ρήτωρ θὰ ἐπικαλεσθῆ εὐθὺς κατωτέρω τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν κρινομένην ὑπόθεσιν· ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων δὲ καὶ τῶν θεῶν, διότι ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν ἀθώων ἀποβαίνει ἐπωφελῆς εἰς τὴν πολιτείαν καὶ προάγει τὴν πίστιν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν θείαν δικαιοσύνην. **τοῖς κατὰ τὴν πόλιν**· διότι ἐκάστη ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις ἐκτὸς τῶν πανελληνίων θεῶν εἶχε καὶ τοὺς λεγομένους ἐγχωρίους ἢ ἐπιχωρίους θεοὺς καὶ ἥρωας, οἱ ὅποιοι ἐτιμῶντο ὡς προστάται καὶ πολιῶχοι αὐτῆς. Εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἐπιχωριοὶ ἥρωες ἦσαν ὁ Κέκροψ, ὁ Ἐρεχθεύς, ὁ Αἰγεύς, ὁ Λεῶς, ὁ Ἀκάμας, ὁ Ἀντίοχος, ὁ Ἴπποθῶν, ὁ Οἰνεύς, ὁ Αἴας καὶ ὁ Πανδίων. Ἐκ τούτων ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ 508 π.Χ. αἱ δέκα φυλαὶ τῆς Ἀττικῆς (βλ. ἐρμηνευτ. σημειώσεις § § 88-89). **τὴν χώραν**· δηλ. τὴν ὑπαιθρον Ἀττικὴν. **τοῖς ἰδρυμένοις** = διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχουν καθιδρύματα (ναοί, βωμοί, ἀγάλματα) : οἱ ὅποιοι τιμῶνται. **εἰσαγγέλλω** = καταγγέλλω ἐνώπιον τῆς βουλῆς ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου· ἡ δὲ ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου εἰσαγγελία ἐγένετο συνήθως ἐπὶ ἀδικημάτων, τὰ ὅποια ἐβλαπτον τὸ δημόσιον καὶ περὶ τῶν ὁποίων δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι (π.χ. συνωμοσία κατὰ τοῦ καθεστῶτος ἢ προδοσία τῆς πόλεως ἢ φρουριῶν ἢ πεζῆς ἢ ναυτικῆς στρατιᾶς). Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, ἂν ὁ δῆμος ἀπεφαίνετο περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου, ἢ ὑπόθεσις παρεπέμπετο εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ συγκροτηθῆ ἐκ 1000 ἢ 1500 δικαστῶν (ἡλιαστῶν). Ἡδύνατο ὁμῶς καὶ ἀπ' εὐθείας ὁ δῆμος νὰ δικάσῃ τὸ κατηγορούμενον ἐγκλημα καὶ νὰ ἐκδώσῃ αὐτὸς ἀπόφασιν (πρβλ. τὴν δίκην τῶν ἐν Ἀργινούσαις νικητῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν). **κρίνω** = φέρω εἰς τὸ δικαστήριον. **αὐτῶν**· ἡ

γενική εἰς τὸ νεώς, ἔδη κλπ. - ἔδη (θεῶν) = ἀγάλματα (τῶν θεῶν).
τέμενος = τόπος ἀφιερωμένος εἰς τὸν θεόν : ἱερὸν ἔδαφος. **αἱ ἐν τοῖς νόμοις θυσίαι** = αἱ νόμιμοι θυσίαι. Τὰς θυσίας αὐτάς ὑπεχρεοῦτο νὰ τελεῖ κάθε πολίτης· ἀλλ' ὁ Λεωκράτης, ἐπειδὴ ἀπουσίαζεν ἐξ Ἀθηνῶν, δὲν ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον τοῦτο καὶ ἐπομένως ἤσέβει πρὸς τοὺς θεοὺς. ὁ· δηλαδὴ τὸ ποιῆσαι τοὺς θεοὺς ἐμὲ ἄξιον κατήγορον. ὡς... **βουλευομένους** = ἔχοντες ὑπ' ὄψει σας, ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδώσετε ἀπόφασιν. **καὶ ἔχοντας** = καὶ ὡς ἔχοντας. **ἔχω τινὰ ὑπὸ τῆ ψήφῳ** = ἔχω τινὰ ὑποχείριον τῆς ἀποφάσεώς μου, εἶμαι κύριος νὰ ἀποφασίσω περὶ τινος (ὑπὲρ ἢ κατὰ). **ἀπαραίτητος** = ἀκαμπτος, ἀμείλικτος. **γενέσθαι**· τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ εὐχομαι. **ἀγών** = δικαστικός ἀγών, δίκη. **καθίστημί τινα εἰς ἀγῶνα** = ἐμπλέκω τινὰ εἰς δίκην, φέρω ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου. **σωθῆναι**· ἐκ τοῦ εὐχομαι.

§ 3 - 4. **οἱ κρίνοντες** = οἱ κατήγοροι. **εἶναι... ἐν ταύτῃ**· δηλ. τῇ πόλει. **αὐτὸ**· δηλ. τὸ κρίνειν. **ὑπειληφθαι**· ἐκ τοῦ ἐβουλόμην ἄν. **ὑπολαμβάνομαι** = θεωροῦμαι. **περιέστηκε**· ἐνν. τὸ πρᾶγμα = ἔχει φθάσει, καταντήσει τὸ πρᾶγμα εἰς τοῦτο = εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον. **ἰδίᾳ** = προσωπικῶς. **κινδυνεύοντα**· εἰς τὰς δημοσίας δίκας ὁ κατήγορος, ἂν δὲν ἐλάμβανε τὸ 1/5 τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν, κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον 1000 δραχμῶν. **ὑπὲρ τῶν κοινῶν** = διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον. **ἀπεχθάνομαι** = γίνομαι μισητός· τὸν ἀπεχθανόμενον· ὁ κατήγορος χάριν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ἐγένετο μισητός εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους τοῦ κατηγορουμένου. **φιλοπράγμων** = φιλόδικος. **ἢ τῶν νόμων τάξις** = ἃ οἱ νόμοι τάττουσιν = αἱ διατάξεις τῶν νόμων. **τούτοις**· δηλ. τοῖς δικασταῖς. **τάδικήματα** = τοὺς ἀδικουήσας. **κρίσις** = κατηγορία. **πέφυκα**· μετ' ἀπαρεμφ. = ἔχω προσρισμόν. **προλέγω** (καὶ συνθηθέστερον προαγορεύω) = διακηρύττω δημοσίᾳ. **τοὺς ἐνόχους... καθεστῶτας** = τοὺς καθεστῶτας ἐνόχους. **τὰ ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμια** = αἱ τιμωρίαι αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουσιν ἐκ τῶν νόμων. **ἀποδείκνυμαι** = ὑποδεικνύομαι. **ὁ παραδώσων** = ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ὄρεξιν νὰ παραδίδῃ.

§ 5 - 6. **τὰ γεγραμμένα** = τὰ εἰς τὴν ἔγγραφον καταγγελίαν ἀναφερόμενα ἀδικήματα. Ἦσαν δὲ αὐτὰ προδοσία, δήμου κατάλυσις, ἀσέβεια, γονέων κάκωσις, λιποτάξιον καὶ ἀστρατεία. **εἰσαγγελία**· (βλ. § § 1 - 2):

είσαγγέλλω. οὐδ' ἦντινοῦν = οὔτε δι' οἰανδήποτε : οὔτε καὶ τὴν ἐλαχίστην. προαιροῦμαι = ἀναλαμβάνω. περιορῶ (μετὰ μτχ.) = ἀνέχομαι νὰ... - ἐμβάλλω = εἰσβάλλω, εἰσέρχομαι ἐπιδεικτικῶς. κοινὰ ἱερὰ = δημόσιαι ἱεροτελεστίαι. θνείδος = αἰτία καταισχύνης. κοιναὶ κρίσεις = δημόσιαι δίκαι. κοινὰ ἀδικήματα = τὰ βλάπτοντα τὸ κοινόν (: ὅλους) ἀδικήματα. κοινὰς καὶ τὰς προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς· τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ νομίζειν = ὅτι περιέχουν (ἐπίσης) κοινὰς δι' ὅλους καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς ἐναντίον αὐτῶν (δηλ. τῶν παρανομούντων) ἔχθρας.

§ 7 - 8. ὑπὲρ = περί. φέρω (ἢ τίθειμαι) τὴν ψῆφον ὑπὲρ τίνος = ψηφίζω, ἐκδίδω τὴν ἀπόφασίν μου περί τίνος. γραφή = ἔγγραφος καταγγελία εἰς δημοσίαν δίκην. παρανόμων γραφάς· διὰ νὰ μὴ ὑποβάλλωνται νομοσχέδια (ψηφίσματα) εἰς τὴν ἐκκλήσιαν τοῦ δήμου ἀντίθετα πρὸς ἰσχύοντας νόμους, ἢ ἄθην. πολιτεία παρῆχε τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ ἐν ἔτος εἰς κάθε πολίτην νὰ διώξῃ τὸν εἰσηγητὴν τοῦ τοιοῦτου παρτύπου ψηφίσματος ἢ καὶ ψηφισθέντος νόμου. Ἡ τοιαύτη δίωξις ἐγένετο διὰ τῆς λεγομένης γραφῆς παρανόμων (ἐνν. ψηφισμάτων). τοῦτο μόνον = τοῦτο μόνον τὸ σημεῖον. ἐπανορθῶ = διορθῶνω. καθ' ὅσον... τὴν πόλιν = κατὰ τὴν ἑκτασιν δηλαδὴ (μόνον), κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ προταθὲν παράνομον ψήφισμα πρόκειται νὰ βλάβῃ τὴν πόλιν. ὁ ἐνεσθηκῶς ἀγὼν = ἡ προκειμένη, ἡ σημερινὴ δίκη. οὐ μικρόν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως (ἐνν. πραγμάτων) = προστατεύει ὄχι μικρόν μέρος τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως. οὐδ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐνν. ἔσται. ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος. ἐνν. ἐστί. κατὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος = διὰ παντὸς τοῦ χρόνου : εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. οἱ ἐπιγιγνόμενοι = οἱ μεταγενέστεροι. τὴν κρίσιν = τὸν τρόπον τῆς κρίσεως (ὑμῶν). κατηγορία = τίτλος κατηγορίας (ὁ ὅποιος νὰ περιλαμβάνῃ τὸ σύνθετον ἀδικήμα τοῦ Λεωκράτους : προδοσίαν, δήμου κατάλυσιν, ἀσέβειαν κλπ.). ἐνδέχεσθαι· ἀπροσώπως = δυνατὸν εἶναι. πατρῶα ἱερὰ = τὰ ἱερὰ τῆς οἰκογενείας. θήκη = τάφος. τίμημα = τιμωρία. θάνατος· παράθεσις εἰς τὸ μέγιστον... τῶν τιμημάτων. ἐπιτίμιον· ἐνν. καθέστηκε, τὸ ὅποιον = ἐστί.

§ 9. παρῆσθαι· ἀπαρέμφ. πρκμ. τοῦ παρίεμαι = παραμελοῦμαι, παραλείπομαι. ὑπὲρ = περί. τοιούτων· δηλ. ἀδικημάτων, οἷον τὸ ἀδί-

κλημα (ἡ προδοσία) τοῦ Λ. **ῥαθυμία** = ἀμέλεια. **ἐπίδοξόν ἐστὶ τι** = ἀναμένεται, θεωρεῖται πιθανὸν κάτι. **ὄσα** = ὡς πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα. **διορίζω** = καθορίζω λεπτομερῶς. **κανόνι**· κατηγ. τοῦ **τούτω** (δηλ. τῷ νόμῳ). **ὄσα δὲ μὴ... περιείληφεν... ἐνοχός ἐστιν** = δι' ὄσα (**ὄσα**· αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι) ὅμως (ἀδικήματα) δὲν ἔχει περιλάβει (: προβλέπει ὁ νόμος) λεπτομερῶς, χαρακτηρίσας αὐτὰ μὲ ἓνα ὄνομα, καὶ ὄσα κανεὶς ἔχει διαπράξει μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ (δηλ. τὰ ὑπὸ ἓνα ὄνομα) ἐγκλήματα καὶ εἶναι ἐνοχος ἐξ ἴσου εἰς ὅλα αὐτά. **κρίσις** = ὁ τρόπος τῆς κρίσεως.

§ 10. **ἴστε**· προστακτ. **κατεψηφισμένοι** = ἐὰν τὸν καταδικάσετε. **δωρεὰ** = τιμητικὸν δῶρον : ἠθικὴ ἀμοιβή. **δὲ** = **γάρ**. **περὶ πλείονος ποιούμαι τι** = θεωρῶ κάτι σπουδαιότερον : θέτω τι εἰς ἀνωτέραν μοῖραν.

§ 11 - 13. **πρᾶγμα**· εἰς τὴν δικαστικὴν γλῶσσαν = ἡ δικαζομένη ὑπόθεσις. **οἱ εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες** = οἱ ἐμφανιζόμενοι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας. **κοινὰ πράγματα** = αἱ δημόσιαι ὑποθέσεις. **διαβάλλουσι πάντα μᾶλλον** = ὁμιλοῦν συκοφαντικῶς δι' ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα μᾶλλον. **ἀξιοῦν**· ὑποκείμ. τοῦ ἀπαρεμφάτου **τοὺς κατηγόρους**· τὸ ὑμᾶς ὑποκείμ. τοῦ **τὴν ψῆφον φέρειν**. **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. **τῶν Ἑλλήνων** = ἢ οἱ (ἄλλοι) Ἑλληνες. **τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέδριον** = ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή ἢ ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή. **ὁ ἀλίσκόμενος** = ὁ καταδικαζόμενος. **ὁ κρινόμενος** = ὁ κατηγορούμενος. **ἀγών** = ; (§ § 7-8). **ὁ διώκων** = ὁ κρίνων = ὁ κατήγορος. **συκοφαντεῖν... ἐνεγκεῖν**· ἐκ τοῦ ἔσται, τὸ ὅποῖον ἐδῶ = ἐξέσται. **εὐορκος** = ὁ σύμφωνος μὲ τὸν ὄρκον. **μὴ δικαίως δεδιδαγμένους**· ἐπεξηγ. τοῦ **ἀνευ τοῦ τοιοῦτου λόγου** = ἐὰν δηλαδὴ δὲν ἔχετε διαφωτισθῆ ὀρθῶς (: ἐπαρκῶς). **τίθεμαι τὴν ψῆφον** = ; (βλ. § § 7 - 8).

§ 14 - 15. **περὶ μὲν... ἀγνώτος ἀνθρώπου τοῖς Ἑλλήσιν** = ἂν ἐπρόκειτο περὶ ἀγνώστου ἀνθρ. εἰς τοὺς Ἑλλ. **ἐν ὑμῖν αὐτοῖς** = μεταξύ σας (μόνον) : εἰς τὸν στενὸν κύκλον ὑμῶν (τῶν Ἀθηναίων)· **ἐπιφανής** = πασίγνωστος. **ἀπαγγεῖλαι ποιούμαι πρὸς τινα** (ἢ τινί) = φέρω εἰδήσεις εἰς τινα. **καθ' ὑμῶν** = εἰς βάρος σας, πρὸς βλάβην

τῶν συμφερόντων σας. οἱ· εἰς τὸ οἰκουμένην κατὰ τὸ νοούμενον, δηλ. οἱ κάτοικοι τῆς οἰκουμένης. **τούτω· τῷ Λ.** **περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι** τι = φροντίζω πολὺ διὰ κάτι. **ᾧ πλείστον διαφέρετε...**, τούτου πλείστον ἀμελεῖν δόξαιτ' ἄν· ἡ πλοκὴ = δόξαιτε ἄν πλείστον ἀμελεῖν τούτου, **ᾧ (= καθ' ὃ) πλείστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων (δηλ.) τῷ πρὸς τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς (ἔχειν) (= τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβείᾳ) καὶ πρὸς τοὺς γονέας ὀσίως (ἔχειν) (= τῇ πρὸς τοὺς γονέας ὀσιότητι [= φιλοστοργίᾳ]) καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως ἔχειν (= τῇ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτιμίᾳ [= φιλοπατρία.]) ὀσίως ἔχω πρὸς τινα = τηρῶ τὰς ὑπὸ τοῦ θεοῦ δικαίου ἐπιβαλλομένας ὑποχρεώσεις μου πρὸς τινα (ὅπως τὴν φιλοστοργίαν). **φιλοτίμως ἔχω πρὸς τινα·** προκειμένου περὶ πατρίδος = εἶμαι φιλόπατρις.**

§ 16. **τότε·** δηλ. μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π.Χ.). **τοῖς αἰτίοις = τῷ αἰτίῳ** (δηλ. τῷ Λεωκρ.). **καὶ δι' οὓς·** ἐνν. τοὺς συνηγόρους τοῦ Λεωκρ. **κατακομίζω τινὰ εἰς τὰ τεῖχη** = μεταφέρω τινὰ ἐκ τῆς ὑπαίθρου ἐντὸς τῶν τευχῶν πρὸς ἀσφάλειαν. **τάττω εἰς τὰς φυλακάς =** ὀρίζω φρουράς. **τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων·** αἱ γενικαὶ διαιρετικαί. **τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν·** δηλ. τῶν μετοίκων καὶ ξένων. **καθ' ὃ τι (= ὅπως) ἄν αὐτοῖς δοκῇ =** ὅπως αὐτοὶ νομίζουν καλόν.

§ 17. **συσκευάζομαι τὰ χρήματα =** ἐτοιμάζω τὰ πράγματά μου. **τὸν λέμβον·** ἐννοεῖται ἡ λέμβος τοῦ πλοίου, τὸ ὅποιον ἦτο ἠγκυροβολημένον εἰς τὴν ἀκτὴν. **περὶ τὴν Ἀκτὴν·** οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ τμήμα τῆς πειραικῆς χερσονήσου, τὸ ὅποιον ἔκειτο δεξιᾷ ὡς πρὸς τὸν εἰσπλέοντα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς. **ἐξορμέω - ᾧ =** εἶμαι ἀραγμένος ἔξω τοῦ ὄρμου (τοῦ ἀγκυροβολίου) καὶ περιμένω. **δειλὴν ὄψιαν =** κατὰ τὰς τελευταίας ἀπογευματινὰς ὥρας : ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα (4-6)· τὸ προηγούμενον τμήμα τοῦ δειλινοῦ (2-4) ἐλέγετο **δειλὴ πρωία·** κατὰ **μέσσην τὴν Ἀκτὴν =** εἰς τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς Ἀκτῆς. **διὰ τῆς πυλίδος·** δηλ. τοῦ τείχους τοῦ Πειραιῶς. **ἐλεῶ τινα =** αἰσθάνομαι οἰκτον πρὸς τινα. **ἀνάγομαι =** ἐκπλέω. **φυλακὴ =** φρουρήσις. **τὸ καθ' αὐτὸν μέρος =** ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτόν : τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸν ἑαυτὸν του. **καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς σωτεί-**

ρας· τὸ μὲν πρῶτον εὐρίσκετο εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὸ δὲ δεύτερον ἀντικρὺ τῆς Σαλαμῖνος κατὰ τὸν δῆμον Κορυθαλλέων. **ἀφορῶ** = βλέπω ἀπὸ μακρὰν, ἀντικρῦζω. **αὐτίκα**· ἐπίρρ. = εὐθὺς ἀμέσως : μετ' ὀλίγον.

§ 18. **κατάγομαι** = καταπλέω εἰς λιμένα. **εὐαγγελίζομαι εὐτυχίας** = ἀναγγέλλω χαρμοσύνους εἰδήσεις περὶ εὐτυχῶν γεγονότων. **τὸ ἄστν τῆς πόλεως** = ἡ πόλις μας, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. **πληρῶ τριήρεις** = τοποθετῶ πληρώματα ἐπὶ τριήρων, ἐπανδρῶ τριήρεις. **τὰ πλοῖα**· δηλ. τὰ ἐμπορικά, τὰ ἄλλως ὀλκιάδεες καλούμενα. **κατάγω τὰ πλοῖα** = ὀδηγῶ τὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα. **ναύκληρος** = ὁ ἰδιοκτῆτης καὶ κυβερνήτης τοῦ πλοίου. **δεῦρο πλεῖν**· δηλ. εἰς τὰς Ἀθήνας. **αὐτοῦ**· δηλ. ἐν Ρόδῳ. **ἐξαιροῦμαι τὸν σῖτον** = ἐκφορτῶνω τὸν σῖτον. **χρῆμα** = πρᾶγμα, ἐμπόρευμα.

§ 19. **καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ λέγω** = καὶ ὅτι ταῦτα, ἃ λέγω, ἀληθῆ ἔστιν. **ἀναγνώσεται**· δηλ. ὁ γραμματεὺς τῆς πόλεως. **τῶν ἐν τῷ τόπῳ** δηλ. εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Λεωκρ. - **Φυρκίνου**· ὁ Φύρκινος ἦτο προϊστάμενος τῆς ἑταιρείας, ἡ ὁποία εἶχεν ἐνοικιάσει τὸν φόρον τῆς πεντηκοστῆς. **ἐν τῷ δήμῳ** = ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. **μεγάλα καταβεβλαφῶς** = **μεγάλην βλάβην καταβεβλαφῶς** = ὅτι εἶχε γίνει πρόξενος μεγάλων ζημιῶν. **τὴν πεντηκοστὴν** (ἐνν. **μερίδα ἢ μοῖραν**)· πεντηκοστὴ ἦτο φόρος (1/50, ἦτοι 2%) εἰσπραττόμενος ἐπὶ παντός ἐξαγομένου ἢ εἰσαγομένου εἴδους, π.χ. σίτου κλπ. Τὴν εἴσπραξιν τοῦ φόρου τούτου ἀνελάμβανεν ἀντὶ ὠρισμένου ποσοῦ καταβαλλομένου εἰς τὴν πολιτείαν ἑταιρεία, ὁ προϊστάμενος τῆς ὁποίας ἐλέγετο **ἀρχώνης**· ἢ **τελωνάρχης**, τὰ δὲ μέλη **πεντηκοστολόγοι ἢ τελώναι**. Τοιοῦτος τελώνης ἦτο καὶ ὁ Λεωκράτης. **μετέχων αὐτῆς** = μολονότι ἦτο μέτοχος εἰς τὴν ἑταιρείαν τῆς εἰσπράξεως αὐτῆς.

§ 21. **ἐπειδὴ χρόνος ἐγένετο** = ἀφοῦ ἐπέρασεν ἀρκετὸς καιρὸς (3 περίπου ἔτη). **προστάτην ἔχων**· ὁ μέτοχος, δηλ. ὁ πολίτης ἑλληνικῆς πόλεως, ὁ ὁποῖος ἐγκατέλειπε τὴν πατρίδα του καὶ ἐγκαθίστατο εἰς ἄλλην πόλιν, ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐκλέξῃ ἓνα πολίτην αὐτῆς, διὰ νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύῃ εἰς τὰς δικαστικὰς ὑποθέσεις του. Ὁ πολίτης οὗτος ἐλέγετο **πρόστατης**. **ἐν γειτόνων**· ἐνν. **χώρα** = εἰς γειτονικὴν χώραν. **ἐκτρέφω** = ἀνατρέφω.

§ 22 - 23. **καταγιγνώσκω τινός τι** = καταδικάζω τινά εις κάτι. **αίδιος** = αιώνιος. **Ευπετεῶνα** (ὄνομαστ. **Ευπετεών**) · ἀπό τὸν δῆμον Ευπέτης, ὁ ὁποῖος εὐρίσκειτο μεταξύ τῆς σημερινῆς Καλλιθέας καὶ τῶν Τζιτζιφιῶν. **κηδεστής** = γαμβρός. **πρίασθαι** · τοῦ **ἰώνουμαι**. **τάνδράποδα** ... **τὴν οἰκίαν** · ἐνν. ἑαυτοῦ. **ἀποδίδομαι** = πωλῶ. **τάλαντου** · γεν. τοῦ τμήματος. **ἀπὸ τούτου** · δηλ. τοῦ τάλαντου. **τοῖς χρήσταις** · δηλ. τοῖς ἑαυτοῦ. **χρήστης** = δανειστής. **τοὺς ἑράνους διενεγκεῖν** = νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἑράνου τὴν ὀφειλὴν του· εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχον σύλλογοι ἰδιωτῶν, οἱ ὁποῖοι συνεισέφερον κατὰ μῆνα εἰς κοινὸν ταμεῖον ὠρισμένον χρηματικὸν ποσόν, διὰ νὰ βοηθοῦν ἄπορα μέλη ἀντιμετωπίζοντα οἰκονομικὰς στενοχωρίας. Ἐὰν τὸ βοηθηθὲν μέλος τοῦ συλλόγου κατάρθωνε νὰ ἀποκτήσῃ κάποτε οἰκονομικὴν εὐεξίαν, ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου τοὺς ἑράνους: (**τοὺς ἑράνους διενεγκεῖν**).

§ 25 - 26. **ὑπεκτίθεμαι** = φέρω κρυφίως ἔξω εἰς ἀσφαλὲς μέρος: ἀπομακρύνω. **πατρῶα ἱερά** = τὰ ἱερά τῆς οἰκογενείας. **νόμιμα** = νόμοι, θεσμοί. **τὴν ἑπωνυμίαν τῶν πατρῶων ἱερῶν** = τὴν ἑπωνυμίαν (= τὸ ὄνομα, τὸν τίτλον) «πατρῶα ἱερά». **κινῶ** = μετακινῶ. **συμφεύγειν** ... **ἠξίωσε** ... **εἶναι** · ἡ πλοκή: **ἠξίωσεν (αὐτὰ) συμφεύγειν** ... **αὐτῶ** ... **καὶ ἰδρῦσθαι καὶ εἶναι**. **ἀξιῶ** - **ῶ** = θεωρῶ ἠθικόν. **ὀθνεῖος** = ξένος. **νόμιμα** · ἐδῶ = ἔθιμα, συνήθειαι. **ὡς εἰληχίας** (πρkm. τοῦ **λαγχάνω**) = ἐπειδὴ εἶχε λάβει μὲ κληρὸν. **τὸ καθ' ἑαυτὸν** = ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτόν. **ἐξαγωγίμος** = ὁ δυνάμενος νὰ ἐξαχθῇ (ὅπως τὰ προϊόντα): **ἐξαγωγίμον ποιῶ τι** = ἐξάγω κάτι. **ὁμῖν** = πρὸς (ἠθικὴν) ζημίαν σας.

§ 27. **οἷς ἐξεκομίσαστο χρήμασι** = τοῖς χρήμασιν, ἃ ἐξεκομίσαστο. **ἀφορμῇ** = τὰ χρηματικὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀρχίζει κανεὶς τὰς ἐπιχειρήσεις του: κεφάλαιον. **παρὰ Κλεοπάτρας** · ἡ Κλ. ἦτο σύζυγος τοῦ βασιλέως τῶν ἐν Ἡπείρῳ Μολοσσῶν Ἀλεξάνδρου καὶ ἀδελφῆ τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ. Αὕτη διεχειρίζετο τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, καθ' ὃν χρόνον ὁ σύζυγος τῆς εἶχεν ἐκστρατεῦσαι εἰς τὴν Ἰταλίαν. **σιτηγέω** - **ῶ** = μετακομίζω σῖτον. **περὶ τούτων** · τῶν πραγμάτων. **τὰς ἐσχάτας τιμωρίας** · πρβλ. τὸν **Κατὰ σιτοπωλῶν** λόγον τοῦ Λυσίου.

ὡς· πρόθ. = πρὸς. **ἔχω ὑπὸ τῇ ψήφῳ** = ; (βλ. § § 1-2). **ράθυμος** ἀδιάφορος. **δεινά** = ἐγκληματικά πράξεις. **ὀργιζόμενοι**· ἔνν. **ἔσεσθε**·

§ 36. **τὸ Ὑπερείδου**· ὁ Ὑπερείδης (390 - 322 π.Χ.) ἦτο σύγχρονος τοῦ Δημοσθένους, τοῦ ὁποίου δὲν ὑπελείπετο εἰς τὴν ρητορικὴν δεινότητα. Ἀνῆκε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἀντιμακεδονικὴν μερίδα καὶ συνειργάζετο μὲ τὸν Δημοσθένην. Ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν Ἀντίπατρον εἰς τὴν Αἴγιναν τὸ 322.

§ 37 - 38. **ἡ βουλή οἱ πεντακ**· = ἡ βουλή τῶν πεντακοσίων. **χρηματιοῦσαν**· μελλ. τοῦ **χρηματίζω** = συσκέπτομαι. **ἐν τοῖς ὀπλοῖς** = ἔνοπλος. **διασκευάζομαι** = ὀπλιζομαι. **δοκεῖ** = φαίνεται καλόν. **ἀφίεμαι τοῦ στρατεύεσθαι** = ἀπαλλάσσομαι ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. **οἱ ἀφειμένοι τοῦ στρατεύεσθαι**· πρβλ. καὶ Ἴσοκρ. Ἐπιστ. Α' πρὸς Φίλ., § 5 - 6. **οἱ τυχόντες φόβοι** = οἱ μηδαμινοί, οἱ ἀνάξιοι λόγου φόβοι. **ἀποδράς ὤχητο** = ἔγινεν ἄφαντος. **εἰς τοσοῦτον προδοσίας ἦλθεν** = ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον σημεῖον προδοσίας. **κατὰ τὴν προαίρεσιν τούτου** = ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτόν. **ἐκλείπομαι** = ἐγκαταλείπομαι.

§ 39 - 40. **ἐπιδεδημηκῶς**· ἔνν. εἰς τὰς Ἀθήνας. **ἐπιδημῶ** = ἔρχομαι καὶ μένω εἰς ἕνα τόπον. **μισόδημος** = ὁ ἐχθρὸς τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. **ἄτακτος** = ὁ μὴ τοποθετημένος εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν : ὁ ἀστράτευτος. **πάθος** = συμφορά. **ὀρθός** = εἰς τὸ πόδι: ἀνήσυχος. **ἐν τοῖς ὑπὲρ πενήκοντα ἔτη**· διότι ὄλαι αἱ ἄλλαι στρατεύσιμοι ἡλικίαι τῶν Ἀθηναίων εἶχον σταλῆ εἰς τὴν Χαιρώνειαν. **καθέστηκα** = ἔχω στηριχθῆ. **ἔστί**· μὲ ἀπαρέμφ. (**ὄρᾶν**) = εἶναι δυνατὸν. **κατεπτηχίας**· τοῦ **καταπτήσω** = εἶμαι ζαρωμένος ἀπὸ τὸν φόβον. **τὰς μὲν ὑπὲρ ἀνδρός** = ἄλλαι μὲν διὰ τοὺς ἀνδρας των. **ἀπειρηκότητας**· τοῦ **ἀπαγορεύω** = κουράζομαι, ἐξαντλοῦμαι. **ὀδός** (εἰς τοὺς ποιητὰς **οὐδός** = κατώφλι. **ἐπὶ γήρωσ ὀδῶ** = εἰς τὸ κατώφλι τῆς ἐξόδου ἐκ τοῦ γήρατος πρὸς τὸν τάφον : εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου. **περιφθειρομένους** ἢ **μτχ.** ἐκ τοῦ **ιδεῖν**· **περιφθειρόμαι** = περιφέρομαι κατάκοπος. **ἐμπεπορημένους**· τοῦ **ἐμπορπάω** - **ῶ** = μὲ πόρπη (παραμάνναν) κουμπώνω· **ἐμπεπορημένοι διπλᾶ τὰ ἱμάτια** = φοροῦντες τὰ φορέματά των διπλωμένα καὶ κουμπωμένα μὲ πόρπη (διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζουσι τὰς κινήσεις των).

§ 41 - 42. **ἐλευθέρους**· ένν. εἶναι. **ἄτιμος** = ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει χάσει τὰ πολιτικά του δικαιώματα. **ἐπίτιμος** = ὁ ἀνακτῶν τὰ πολιτικά του δικαιώματα. **δς**· ἡ ἀναφορ. ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν περιόδου ἢ κώλου ἰσοῦται πρὸς δεικτικὴν με ἀνάλογον σύνδεσμον (γάρ, οὖν, δέ, μέντοι κλπ.) = **οὗτος μέντοι** (δηλ. ὁ δῆμος). **σεμνύομαι** = ὑπερηφανεύομαι, καμαρώνω. **κέχρημαι μεταβολῇ** = ὑφίσταμαι μεταβολῇ. **ἀγαπῶ, ἐάν** = μένω εὐχαριστημένος, ἄν. - τὸ ἀπαρ. **ἀγαπᾶν** ὡς βολῆν. **ἀγαπῶ, ἐάν** = μένω εὐχαριστημένος, ἄν. - τὸ ἀπαρ. **ἀγαπᾶν** ὡς βολῆν. **καὶ τὰ κατωτέρω ἐπάρχειν... κινδυνεύειν** ἐκ τοῦ ὥστε. **αὐτῶν**· κατὰ τὸ νοούμενον ἀντὶ αὐτῆς. **ἐπάρχω τινός** = ἐξουσιάζω κάποιον. **βοηθὸν ἐπεκαλοῦντο**· πότε; (βλ. Ἴσοκρ. Α' πρὸς Φίλ. ἐπιστολὴν, § § 19 - 21).

§ 43 - 44. **ἐν τοῖς τοιούτοις φόβοις... κινδύνοις... καὶ αἰσχύνῃ** έννοοῦνται οἱ φόβοι καὶ οἱ κίνδυνοι καὶ ἡ ταπεινωσις, τὰ ὁποῖα εἶχε προκαλέσει εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης τῆς Χαίρωνείας. **ὄπλα τίθεμαι ὑπέρ τινος** = λαμβάνω τὰ ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισίν τινος. **τὸ σῶμα** = τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, ἑαυτόν, **τάττω**· ἐπὶ στρατηγῶν = τοποθετῶ εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. **κληθεῖς**· διότι οἱ κατηγορούμενοι εἰς τὸ τέλος τῆς ἀπολογίας των ἐκάλουν ἢ παρεκάλουν, ὅπως ἐλέγετο εἰς τὴν δικαστικὴν γλῶσσαν, ὡς συνηγόρους αὐτῶν ρήτορας. **βοηθῶ τινι**· ἐπὶ κατηγορουμένου = ὑπερασπίζω τινά. **τολμῶ** = βαστᾶ ἢ ψυχῇ μου. **συμβάλλομαι** = συνεισφέρω. **οὐκ ἔστιν ἦτις ἡλικία οὐ** = δὲν ὑπάρχει (δὲν ἔμεινεν) ἡλικία ποῦ νὰ μὴ· ἐπομένως = **πᾶσα**. **ἡ χώρα** (= οἱ ἀγροὶ) **τὰ δένδρα συνεβάλλετο**· διὰ τὴν περιναῖοι ἀφήρουν ἐκ τῶν μνημείων τοὺς λίθους καὶ ἐχρησιμοποιοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν. **οἱ νεῶ τὰ ὄπλα**· τὰ ὅπλα ἀφιερῶντο εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν πολεμικῶν λαφύρων. **χαράκωσις** = ὀχύρωσις διὰ προχείρων χαρακωμάτων. **ἐφ' ὧν**· ένν. ἔργων. **τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ** = ἑαυτόν.

§ 45. **ὧν** = **τούτων δέ** (πάντων). **συνεπενεγκεῖν**· τοῦ συνεπιφέρω = προσφέρω μαζί με ἄλλους εἰς τὸν νεκρὸν ἐναγίσματα (ἄνθη, ἀρώματα κλπ.)· **τὸν μηδὲ συνεπενεγκεῖν... ἀξιώσαντα** = αὐτόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔκρινεν ἄξιον ἑαυτοῦ (: δὲν κατεδέχθη) νὰ προσφέρῃ μαζί με τοὺς ἄλλους ἐναγίσματα εἰς τοὺς νεκρούς. **ἐκφορὰ** = κηδεῖα. **ζημιῶ-**

σαι. τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ εἰκός (ἐστὶ). ὡς γεγεννημένων = μὲ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἔχουν μείνει. τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος = ὅσον ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτόν. ὀγδόφ ἔτει = μετὰ ὀκτῶ ἔτη. προσαγορεύω τινά = χαιρετίζω τινά.

§ 46. περὶ ὧν· δηλ. ἀνδρῶν. διέρχομαι = διεξέρχομαι, λέγω. ἀλλότριος = ξένος, ἄσχετος. εὐλογία = ἐγκώμιον. ποιῶ τὸν ἔλεγχον σαφῆ κατὰ τινος = ἀποκαλύπτω περιτράνωσ τινά. ἐπιτηδεύω = πράττω. καὶ δίκαιον· ἔνν. ἐστὶ. τῶν κινδύνων· δηλ. τῶν πολεμικῶν. ἀνάλωσαν (συνηθέστερον μετ' αὐξήσεως ἀνήλωσαν) τοῦ ἀναλώω - ῶ (ἢ ἀναλίσκω), τὸ ὅποῖον ἐπὶ τῆς ζωῆς = θυσιάζω.

§ 47 - 48. ἀπαντῶ τινι = ἐξέρχομαι πρὸς ἀντιμετώπισίν τινος. ἐπὶ τοῖς ὀρίοις τῆς Βοιωτίας· ποῦ; τὴν χώραν· δηλ. τὴν ἑαυτῶν. προέμενοι· τοῦ προἰεμαί τί τινι = ἀφίνω κάτι εἰς τὴν διάκρισίν τινος. φυλακὴν· ἔνν. τῆς χώρας. τὴν θρέψασαν· δηλ. χώραν. περιορῶ = ; (βλ. § 5). πορθοῦμαι = λαφυραγωγοῦμαι. οἱ φύσει γεννήσαντες = οἱ φυσικοὶ πατέρες. ποιητὸς πατήρ = θετὸς πατήρ. ἔχω πρὸς τινά· μετὰ τροπ. ἐπιρ. = διάκειμαι πρὸς τινά. ταῖς εὐνοίαις· τοῦ κατὰ τι = ὡς πρὸς τὴν ἀγάπην : ἀπὸ ἀπόψεως ἀγάπης. προσηκούσας· ἔνν. αὐτοῖς· ὁ μὴ φύσει προσήκων τινὶ = ἐκεῖνος ὅστις δὲν συνδέεται πρὸς τινά διὰ φυσικῆς συγγενείας, διὰ φυσικοῦ δεσμοῦ. χῶραι ἐπίκτητοι γενόμεναι ὕστερον = χῶραι ἀποκτηθεῖσαι κατόπιν : χῶραι πρὸς τὰς ὁποίας συνεδέθησαν οἱ ἄνθρωποι ἀργότερον. καταδέεστερον· διάκειμαι πρὸς τινά = τρέφω πρὸς τινά μικρότεραν στοργήν : δὲν ἀγαπῶ τινά ἐπαρκῶς. οὕτω καὶ πρὸς τὰς χώρας... διάκεινται· ἡ ἔννοια : οἱ Ἀθηναῖοι ἐξῆλθον εἰς τὰ σύνορα τῆς Βοιωτίας πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐχθρῶν διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν : Ἐπειδὴ ἠγάπων τὴν Ἀττικὴν ὡς φυσικὴν πατρίδα των περισσότερον ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν συνεδέθησαν δι' ἐπικτήτου δεσμοῦ, δηλαδὴ τῆς συμμαχίας, δὲν ἠνείχοντο νὰ ἀναμείνουν τοὺς πολεμίους εἰς τὰ ἐδάφη αὐτῆς, τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην θὰ ὑφίσταντο μοιραίας καταστροφάς. τοιαύταις γνώμαις χρησάμενοι = μολοντί τοιούτων ἀντιλήψεων ἐνεφοροῦντο, ὑπὸ τοιούτων ἰδανικῶν ἐνεπνέοντο. τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν· ἔνν. τοὺς ἀγωνιστὰς τῶν παλαιότερων πολέμων. οὐχ ὁμοίως (τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν) τῆς τύχης ἐκoinώνησαν = δὲν ἀπέλαυσαν

τῆς ἰδίας πρὸς ἐκείνους εὐτυχίας : δὲν εἶχον τὴν ἰδίαν τύχην μὲ ἐκείνους.
τῆς ἀρετῆς = τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἀνδρείας των : τῆς τιμῆς καὶ τῆς
 δόξης διὰ τὴν ἀνδρείαν των. **ἀμύνω ὑπὲρ τινος** = ἀγωνίζομαι ὑπὲρ
 τινος.

§ 49 - 50 **τοῖς τελευτήσασιν**· εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας.
οὐδ' οἶόν τ' ἐστίν = οὐδ' ἔξεστιν = οὐδὲ ἐπιτρέπεται. **διάνοια** =
 ψυχὴ, φρόνημα. **πτῆσσω φόβον** (σύστοιχον ἀντικείμενον) = αἰσθάνομαι
 φόβον, κάμπτομαι ἐμπρὸς εἰς τὸν φόβον. **οἱ ἐπιόντες** = οἱ ἐ-
 χθροὶ. **καλῶς** = ἐντίμως, ἐνδόξως. **οὐδὲ... εἰς**· πρὸς ἔμφασιν ἀντὶ **οὐ-**
δεῖς. **φρούγοντες**· ἐνεστώσ τῆς προσπαθείας. **ἐδήλωσε**· ἀμεταβάτως =
δήλη ἐγένετο = ἐφάνη, κατεδείχθη (ἐνν. **ἐκ τοῦδε** = ἀπὸ τοῦ ἐξῆς
 γεγονότος). **τῶν ἀπάντων**· ἐνν. Ἑλλήνων. **μεταλλάττω τὸν βίον** =
 ἀποθνήσκω. **τὰ τῆς Ἑλλάδος**· δηλ. πράγματα = ἡ Ἑλλάς. **ἰδία** =
 πρὸς ἰδίους (: ἰδιοτελεῖς) σκοποῦς. **στέφανος** = τιμῆ.

§ 51. **καὶ δι' αὐτῶν ἐπετήδευον**· ἐνν. ταῦτά ἐστι = καὶ ἡ αἰτία,
 διὰ τὴν ὁποῖαν ἔχι ἀδικαιολογήτως ἔδειξαν ἀνδρείαν, εἶναι ἡ ἐξῆς.
εὐρήσετε δέ· ὁ δὲ ἐδῶ = ὅθεν, διὰ τοῦτο. **ἀθλητὰς ἀνακειμένους** =
 ὅτι εἶναι ἰδρυμένοι ἀδριάντες ἀθλητῶν. **στρατηγούς ἀγαθοὺς**· ὅπως
 λ.χ. τοῦ Κόνωνος καὶ Τιμοθέου. **τοὺς τὸν τύραννον ἀποκτείναντας**·
 τοὺς τυραννοκτόνους Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα. **τοιούτους ἀνδρας**·
 ὁποῖοι οἱ ἀγαθοὶ στρατηγοὶ καὶ οἱ τυραννοκτόνοι. **στεφανίτας ἀγῶνας**·
στεφανίτης ἀγῶν ἐκαλεῖτο ὁ ἀθλητικὸς ἀγῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς
 ἐπαθλον ἐδίδοτο στέφανος. Ἦτο δὲ ὁ στέφανος εἰς τὰ Ὀλύμπια ἐκ
 κοτίνου, δηλ. ἀγριελιάς, εἰς τὰ Νέμεα ἀπὸ σέλινον, εἰς τὰ Ἰσθμια πα-
 λαιότερον μὲν ἐκ σελίνου, κατὰ δὲ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐκ πίτυος
 καὶ εἰς τὰ Πύθια ἀπὸ δάφνης. **εὐπετῶς** = εὐκόλως. **ἔστι· μετ' ἀπα-**
ρεμφ. = εἶναι δυνατόν. **πολλαχόθεν γεγονότας** = ἐκ πολλῶν πόλε-
 ων προερχομένους, ἔλκοντας τὴν καταγωγήν.

§ 52. **ἐστίν ἐν τινι** = εἶναι εἰς τὸ χέρι κάποιου : ἔχει κάποιος
 τὸ δικαίωμα. **ἀποψηφίζομαι τινος** = ἀθώωνω τινά. **τὰ δίκαια ποι-**
οῦσι = ἄν (θέλετε νὰ) ἀπονέμετε τὸ δίκαιον. **κατεγνωσμένον ἐστί,**
 πρκμ. τοῦ **καταγιγνώσκομαι** (παθ.) = καταδικάζομαι. **δσίως** =

ὅποιον. **στοιχῶ** (στοῖχος)· ἐδῶ = βαδίζω ἢ ἴσταμαι εἰς τάξιν μάχης : τάσσομαι εἰς τὴν γραμμὴν. **ἀμύνω**· ἀμεταβάτως = ἀμύνομαι. **δσια καὶ ἱερά** = τὰ κατὰ θείαν καὶ ἀνθρωπίνην διάταξιν καθωρισμένα. **ἀρείων**· ἐν χρήσει ὡς συγκρ. τοῦ **ἀγαθός** = ἰσχυρότερος. **εὐηκοῶ** = ὑπακούω προθύμως. **οἱ αἰεὶ κρίνοντες** = οἱ ἐκάστοτε δικάζοντες. **ἰδρυμένοι θεσμοὶ** = οἱ κείμενοι νόμοι. **ὁμοφρόνως** = ἀπὸ κοινοῦ. **ἀναιρῶ** = ἀνατρέπω. **ἴστωρ (οἶδα)** = μάρτυς· **ἱστορες**· ἐνν. ἔστων. **Ἄγλαυρος**· θυγάτηρ τοῦ Κέκροπος, ἡ ὅποια ἐθυσίασεν ἐκουσίως κατὰ χρησμόν πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως τὴν θυγατέρα τῆς Ἀλκίππην καὶ ἠξιώθη θείων τιμῶν. **Ἐνυάλιος**· ἐπίθετον τοῦ Ἄρεως. **Θαλλῶ**· μία ἐκ τῶν δύο Ὠρῶν, τὰς ὁποίας ἐλάτρευον οἱ Ἀθηναῖοι. Ἡ ἄλλη ὠνομάζετο **Καρπῶ**. Ἐθεωροῦντο θεράπαινοι τοῦ Διός, ἀνοίγουσαι καὶ κλείουσαι τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ. Ὅπως εἶναι φανερόν, αἱ Ὠραὶ ἀντιπροσωπεύουν τὴν κρατοῦσαν εἰς τὴν φύσιν τάξιν καὶ διὰ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν ἐπιφέρουν τὴν αὕξησιν (Θαλλῶ, ἀνοιξίς) καὶ τὴν καρποφορίαν τῶν φυτῶν (Καρπῶ, θέρος). **Αὕξῳ**, **Ἡγεμόνη**· αἱ δύο χάριτες αἱ ὁποῖαι ἐλατρεύοντο εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐλέγοντο κόραι τοῦ Διός καὶ τῆς Ἥρας καὶ ἦσαν σύμβολα τῆς ἀνθήσεως καὶ τῆς καρποφορίας, ὅπως αἱ Ὠραὶ. Ἡ ἐπίκλησις πρὸς αὐτὰς φέρεται μόνον εἰς τὸν ὄρκον τῶν Ἐφήβων.

§ 78. **δσιος** = εὐσεβής, γεμᾶτος ἀπὸ εὐλάβειαν. **τὸ τούτου μέρος** = ὅσον ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτόν. **ἐκλείπω** = ἐγκαταλείπω.

§ 79. **καὶ μὴν** = πρὸς τούτοις. **συνέχω** = σφίζω. **τρία**· δηλ. μόρια, στοιχεῖα. **ἡ πολιτεία συνέστηκε** = ἔχει συγκροτηθῆ ἡ πολιτεία. **ταύτην**· καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ κατηγ. **πίστιν**, ἀντὶ **τούτον** (τὸν ὄρκον)· οὕτω καὶ κατωτέρω **ταύτην πίστιν ἔδωσαν αὐτοῖς**. **πίστις** = ἐγγύησις. **ταύτην πίστιν δίδωσιν**· πλὴν τῶν ιδιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ὠρκίζοντο τὸν ἐν § 77 ὄρκον, καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ δικασταὶ ὤμνουν, ὅτι θὰ ἐκπληροῦν πιστῶς τὰ καθήκοντά των. **ἀπολύομαι** = ἀπαλλάσσομαι, γλυτώνω. **ἐπιορκήσας** = εἰ ἐπιορκήσειε· τούτου ἀπόδοσις : **οὐτ' ἂν λάθοι οὐτ' ἂν ἐκφύγοι· εἰ μὴ αὐτός**· δηλ. **δίκην δώσει** = θὰ τιμωρηθῆ.

§ 80 - 81. **ἔδωσαν αὐτοῖς** = ἔδωκαν ἀναμεταξύ των : ὠρκίσθησαν. **παρ' αὐτῶν** = ἀπὸ ἰδικῆν των ἔμπνευσιν. **τὸν παρ' ὑμῖν**· δηλ.

τὸν ὄρκον τῶν ἐφήβων (§ 77). **ἀτεχνῶς** (ἐκ τοῦ ἀτεχνῆς ἀνεπιτή-
 δευτος, ἀπλοῦς) = ἀκριβῶς, σαφῶς. **περὶ πλείονος ποιοῦμαι τι** βλ.
 §§ 14 - 15. **τοὺς τελευτήσαντας** = οἱ ἂν τελευτήσωσι. **κρατῶ τι-
 να** = νικῶ τινα. **ἀνάστατον ποιῶ** = ἐρημώνω. **προαιροῦμαι τὰ τοῦ
 βαρβάρου** = προτιμῶ τοὺς βαρβάρους : πηγαίνω μὲ τὸ μέρος τῶν
 βαρβάρων. **δεκατεύω τινα** = ὑποχρεώνω τινα νὰ πληρώνη τὸ δεκα-
 τον τῶν προσόδων του. **καταβάλλω** = κρημνίζω, μεταβάλλω εἰς συν-
 τρίμματα. **ὑπόμνημα** = ἐνθύμιον. **ἐν τούτῳ** δηλ. τῷ ὄρκῳ.

§ 82. **γίγνομαι ἀγαθὸς πρὸς τὸν κίνδυνον** = ἀντιμετωπίζω μὲ
 γενναϊότητα τοὺς κινδύνους. **εὐδοκιμῶ** = διακρίνομαι. **ὄ** ἀναφέρεται
 εἰς τὰ ἐπόμενα = τοῦτο δέ, τὸ ἐξῆς. **ὥστε μὴ** = διὰ νὰ μὴ. **ἀδοξῶ**
 ἀμεταβ. = χάνω τὴν φήμην μου. **περιορῶ** (μετὰ μτχ.) = ; (βλ. § 5).
εὐκλεία = δόξα. **οὐκ ἔστιν** (μετ' ἀπαρμφ.) = δὲν δύνασθε νὰ...
οὐδὲν τούτων δηλ. τῶν ἀδικημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀσφά-
 λειαν τῆς πατρίδος.

§ 83. **διελθεῖν = διηγῆσασθαι. περὶ τούτων** δηλ. τῶν ἀδικη-
 μάτων τοῦ Λεωκρ. **διενηνόχασιν** τοῦ διαφέρω τινός = ἀναδεικνύ-
 ομαι ἀνώτερός τινος.

§ 84 - 85. **ἐξανίστημι τινα** = ἐκδιώκω τινα. **ἀναιρῶ** ἐπὶ μαν-
 τείου = δίδω χρησμόν. **Δελφός** = ὁ κάτοικος τῶν Δελφῶν. **χρηστή-
 ριον** = χρησμός. **δι' ἀπορρήτων** = μυστικῶς. **ἐκδοτον τὴν θρεψα-
 μένην** (ἐνν. γῆν) **παραδίδωμι** = παραδίδω τὴν θρέψασάν με χώραν
 (: τὴν πατρίδα μου) εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν. **διακαρτερῶ** =
 ὑπομένω μὲ καρτερίαν. **εἰς τὴν πατρίδα** ὁ προσδιορισμὸς νὰ συναφθῆ
 πρὸς τὴν μετοχὴν **κατακλεισθέντες**.

§ 86 - 87. **ἐτέραν μεταλλάξαι τὴν χώραν** = νὰ ἀνταλλάξουν
 μὲ ἄλλην τὴν χώραν των : νὰ μεταβοῦν εἰς ἄλλην χώραν. **γοῦν** = τού-
 λάχιστον. **πτωχικὴ στολὴ** = ἐνδυμασία ἐπαίτου. **ὅπως ἂν ἀπατήσῃ**
διὰ νὰ ἀπατήσῃ, ἂν ἠμπορέσῃ (αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει ὁ ἂν συναπτό-
 μενος μὲ τὸ ὅπως). **ὑποδύομαι κατὰ τὰς πύλας** = ἐξέρχομαι κρυ-
 φίως (= ὑπό) διὰ τῶν πυλῶν. **ἀποκτεῖναι... προσπεσόντα** ἢ πλο-
 κῆ (= φασίν) **ἀποκτεῖναι** (Κόδρον ὑποκείμε.) **προσπεσόντα** (αὐ-
 τῷ, τῷ ἐτέρῳ). **προσπίπτω τινὶ** (ἢ πρὸς τινα) = ὀρμῶ κατὰ τινος.

περιλείπομαι=ύπολείπομαι, ἐπιζῶ. **σπῶ (-άω) τὸ ξίφος** = σύρω τὸ ξίφος ἀπὸ τὴν θήκην. **ἀποκτεῖναι**· ἐκ τοῦ **φασί**. **Πρυτανεῖω**· τὸ Πρυτανεῖον ἦτο δημόσιον κατάστημα κείμενον ὑπὸ τὰς βορείους κλιτῆς τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τῆς ἀγορᾶς. Ἦτο ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον συνήρχοντο οἱ πρυτάνεις, διεσκέπτοντο καὶ ἐσιτοῦντο. Εἰς αὐτὸ ἐπίσης ἐφιλοξenoῦντο οἱ ξένοι τῆς πόλεως καὶ ἐσιτοῦντο οἱ ἔξοχοι τῶν πολιτῶν, ὅσοι ἠξιώθησαν αὐτῆς τῆς τιμῆς δι' ἰδικὰς τῶν ἢ τῶν προγόνων τῶν εὐεργεσίας πρὸς τὴν πόλιν. Ἡ εἰς τὸ Πρυτανεῖον σίτησις ἦτο μεγίστη τιμή, ἐδίδετο δὲ ἢ ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον ἢ εἰς τὸ διηνεκές (ἀ ε ἰ σ ι τ ο ι). Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κλεισθέους (508 π.Χ.) αἱ συσκέψεις καὶ ἡ σίτησις τῶν πρυτάνεων ἐγίνοντο εἰς τὴν Θόλον, θολωτὸν δηλ. οἰκοδόμημα παρὰ τὴν ἀγοράν. Σημειωτέον ὅτι Πρυτανεῖον εἶχε πᾶσα ἑλληνικὴ πόλις, ἔθεωρεῖτο δὲ τοῦτο ὡς τὸ συμβολικὸν κέντρον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς.

§ 88 - 89. **ἀντικαταλλάττομαί τι ἀντί τινος** = δίδω κάτι εἰς ἀντάλλαγμα ἄλλου τινός. **τοιγαροῦν** = διὰ τοῦτο λοιπόν. **μονώτατος**· (ὑπερθ. τοῦ **μόνος**) = ἐντελῶς, ἀποκλειστικῶς **μόνος**. **ἐπώνυμοι τῆς χώρας εἰσὶ** = ἔχουν δώσει τὸ ὄνομα τῶν εἰς τὴν χώραν . Ἐνοεῖ τοὺς 10 ἐπώνυμους ἥρωας τῆς Ἀττικῆς (ἴδε σημειώσεις §§ 1 - 2), ἀπὸ τῶν ὁποίων ἔλαβον τὰ ὀνόματα αἱ φυλαὶ τῶν Ἀθηναίων (Κεκροπίς, Ἐρεχθίδης, Αἰγυγίς, Λεοντίς (ὀρθότερον Λεωντίς), Ἀκαμαντίς, Ἀντιοχίς, Ἴπποθοωντίς, Οἰνήϊς, Αἰαντίς καὶ Πανδιονίς). Εἰς τοὺς ἥρωας τοῦτους ὁ Λυκ. συγκαταλέγει καὶ τὸν Κόδρον διὰ τὴν αὐτοθυσίαν του. **ὑπὲρ ἧς** δηλ. χώρας. **σπουδάζω** = ἐνδιαφέρομαι. **ἐκληρονόμου**· διότι ὡς φέρουσα τὰ ὀνόματά τῶν ἔθεωρεῖτο κληρονομία τῶν. **τὴν αὐτὴν**· δηλ. γῆν.

§ 90 - 92. **ὡς οὐκ ἂν ποτε** κλπ. ἐπεξήγησις τοῦ **δ**. **ὑπομένω τὸν ἀγῶνα** = ἔχω τὸ θάρρος νὰ παρουσιασθῶ εἰς δίκην. **σύνοιδα ἐμαυτῷ διαπεπραγμένω** = συναισθάνομαι (: ἔχω τὴν ἀντίληψιν) ὅτι ἔχω πράξει. **ὥσπερ οὐ** εἰς τὸ **χρωμένους** (αἰτ. ἀπόλυτος ἀντὶ τῆς κανονικωτέρας γενικῆς). **πράγμα** = γεγονός. **ἐστὶ σημεῖον**· δηλ. τοῦτο (τὸ τεκμήριον) **πράγμα**· ἐδῶ = ἡ προκειμένη ὑπόθεσις. **ἐπ' αὐτὴν τὴν τιμωρίαν** = διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ αὐτὴν τὴν τιμωρίαν. **ἐτέρωθι**· ἐπίρρ. = εἰς ἄλλο μέρος. **ἀτυχῶ** = μοῦ συμβαίνει ἀτύχημα. **ὑπέχω τιμωρίαν τινός** = ὑφίσταμαι τιμωρίαν διὰ κάτι. **οὐδὲν πρότερον ποιούσι** =

δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο πρῶτα - πρῶτα. **παράγω** = παραπλανῶ, σκοτίζω. **οἱ θεοὶ οὐδὲν... παράγουσι** = τὸ πρῶτον πρᾶγμα, ποὺ κάνουν οἱ θεοὶ εἰς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους, εἶναι νὰ σκοτίζουν τὸ λογικόν των.

§ 93. **Καλλίστρατον**· οὗτος ἦτο Ἀθηναῖος ρήτωρ καὶ πολιτικός. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας (362 π.Χ.) κατηγορήθη, ὅτι ὑπέβαλε προτάσεις ἐπιζημήβους εἰς τὴν πολιτείαν καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν, ἐγκατέλειπε τὰς Ἀθήνας. Ἀργότερον ἐνοστάλησε τὴν πατρίδα καί, ἀφοῦ ἐζήτησε προηγουμένως τὴν συμβουλήν τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἐπανῆλθε. **καταγιγνώσκω τινὸς θάνατον** = καταδικάζω κάποιον εἰς θάνατον. **τυγχάνω τῶν νόμων (ἢ τῶν νομίμων)** = εὐρίσκω τὸ δίκιο μου. **τεύξεται...** ὁ χρησμὸς ἦτο διαφορούμενος· εἰς αὐτὸν ὁ Καλλ. ἔδωσε τὴν συμφέρουσαν ἐξήγησιν, ὅτι θὰ ἐπανακτήσῃ τὰ πολιτικά του δικαιώματα καὶ τὴν θέσιν του εἰς τὴν πολιτείαν, ἐνῶ ὁ χρησμὸς ὑπενόει, ὅτι θὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν φυγάδα ἡ νόμιμος τιμωρία. **βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν**· ἦτο ἰδρυμένος εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν. **ταῦτὰ σημαίνω** = δίδω ὁμοίους (: με τὸν ἴδιον ἀποτέλεσμα) χρησμούς.

§ 94. **ἐπισκοπῶ** = ἐπιβλέπω. **ἀγαθὰ πάσχω** = εὐεργετοῦμαι, δέχομαι εὐεργεσίας. **μὴ ὅτι** (μὴ εἶπω ὅτι) **ἀμαρτεῖν... ἀλλ' ὅτι...** **ἀσέβημά ἐστι** = ὄχι μόνον τὸ νὰ ἀμαρτήσωμεν (εἰς τοὺς γονεῖς), ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ καταναλώσωμεν (: ἀφιερῶσωμεν) τὴν ζωὴν μας εὐεργετοῦντες αὐτοὺς εἶναι μεγίστη ἀσέβεια.

§ 95 - 96. **γοῦν** = τοῦλάχιστον, παραδείγματος χάριν. **μυθωδέστερον** = κάπως μυθῶδες. **ρύακα γενέσθαι** = ὅτι ἐξεχύθη ρύαξ (λάβα). **καὶ δὴ καὶ** = καὶ μάλιστα. **πόλιν τινά**· τὴν Κατάνην. **νεωτέρων—πρεσβύτερων** ἄνευ συγκριτικῆς ἐννοίας. **ὄντα... δυνάμενον... ἐγκαταλαμβάνομενον**· ἐκ τοῦ ὄρωντα. **ἐγκαταλαμβάνομαι** = καταλαμβάνομαι εἰς ἓνα τόπον, προφθάνομαι. **ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον... θεορῆσαι τὸ θεῖον** = ἐκ τούτου δὲ κυρίως ἀξίζει νὰ κρίνῃ κανεὶς τοὺς θεοὺς. **εὐμενῶς ἔχω** = διακείμαι εὐμενῶς, με συμπάθειαν. **προσαγορεύεσθαι**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ λέγεται· **ἅπαντας**· νὰ συναφθῇ με τὸ ἀπολέσθαι.

§ 97. **ὁμογνωμόνως** = ὁμοφώνως. **τῶν νομίμων** = τῶν συνήθων τιμῶν (βλ. § 59).

§ 102 - 103. **τῶν Ὀμ. ἐπῶν** ἔνν. **τι** = ἀπόσπασμά τι. **Παναθηναίων** : κατὰ τὰ μεγάλα Π. ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ τῶν ραψωδῶν τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. **ραψωδῶ** = εἶμαι ραψωδός, ἀπαγγέλλω τὰ ποιήματα ἄλλου, μάλιστα δὲ τοῦ Ὀμήρου· τὸ παθητικ. ἐπὶ ποιημάτων = ἀπαγγέλλομαι ὑπὸ ραψωδῶν. **ἐπίδειξιν ποιοῦμαι** = δεικνύω. **μιμοῦμαι τι** = περιγράφω λεπτομερῶς κάτι. **μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως** = διὰ λόγου στηριζομένου εἰς παραδείγματα. **συμπείθω** = καταπείθω. **ἀλλά**· μετὰ προστακτ. εἶναι παρακελευσματικὸς = ἐμπρός. **διαμπερὲς** = πέρα πέρα, ἀδιακόπως. **κεν** = ἄν. **βλήμενος**· μτχ. μέσου ἄορ. με παθητ. σημασίαν τοῦ **βάλλω**. **τυπεῖς**· μτχ. παθ. ἄορ. β' τοῦ **τύπτω**. **βλήμενος ἢ τυπεῖς** = κτυπηθεῖς ἀπὸ μακρὰν ἢ ἐκ τοῦ πλησίον. **πότμος** = ἡ μοῦρα, τὸ πεπρωμένον. **ἐπίση** ἄορ. β' (**ἐπέσπον**) τοῦ **ἐφέπω** = ἀκολουθῶ, εὐρίσκω. **οἱ** = αὐτῶ. **ἀεικῆς** = ἀπρεπῆς, ἀνάρμοστος. **τεθνάμεν** = **τεθνάναί**. **ἄλοχος** = σύζυγος. **σὴ**· ἔνν. **ἐστί**· **σὴ** (τὸ ἄρσεν. **σός**) = σῶα. **κλήρος** = περιουσία. **ἀκήρατος** = ἄθικτος, ἀβλαβής. **εἴ κεν** = εἴθε μόνον, ἀρκεῖ μόνον. **οἴχομαι** = φεύγω, ἀναχωρῶ. **φίλην ἐς γαίαν** = εἰς τὴν πατρίδα των.

§ 104. **οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετὴν** = τόσην γενναιότητα ἐπέδειξαν. **στόλος** = στρατός. **κρατῶ τινα** = νικῶ τινα. **ἄδεια** = ἀσφάλεια. **ἀλλ' ἐπὶ τῷ πράττειν** = ἀλλὰ (μέγα φρονοῦντες) ἐπὶ τῷ πράττειν **ἄξια ταύτης** (δηλ. τῆς δόξης). **ἐπιτηδεύω** = ἀσκῶ.

§ 108 - 109. **περιγίγνομαι τινος** = εἶμαι ἀνώτερός τινος. **οὐχ ὁμοίως ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις** = δὲν ἠνυπόθησαν ἀπὸ τὴν τύχην ὁμοίως· δὲν ἐστάθησαν ἐξ ἴσου τυχηροί. **ἠρίον** (τὸ) = τάφος. **πρὸς τοὺς Ἑλληνας** = διὰ τοὺς Ἑλληνας. **νόμιμα** = νόμοι. **προμαχῶ τινος** = μάχομαι ὑπὲρ τινος. **Μαραθῶνι**· δοτ. τοπική. **χρυσοφόρος** = ὁ φορῶν χρυσᾶ κοσμήματα, ὁ χρυσοφορτωμένος. **ἐστόρεσαν**· ἄορ. τοῦ **στόρνυμι** ἢ **στρώννυμι** = στρώνω, σωριάζω.

§ 110. **ἐξ ἄπαντος τοῦ αἰῶνος** = καθ' ὅλον τὸν διαρρέυσαντα χρόνον. **ἀποστερήσετε**· ἐφ' ὅσον δὲν θὰ τιμᾶται πλέον ἢ ἀρετὴ αὐτῶν. **ἐκεῖνα** = τὰ ἐκείνων ἔργα. **παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐδοκίμῳ** = τιμῶμαι

ἀπὸ τοῦ παλαιού. **κέκριμαι** = θεωροῦμαι. **κάλλιστον** = ὠραιότατον παράσημον.

§ 120. **λαβέ'** ἔνν. **καὶ ἀνάγνωθι'** εἰς τοῦτο τὸ αὐτοῖς, δηλαδὴ εἰς τοὺς δικάζοντας. **μεθίσταμαι** = αὐτομολῶ, δραπετεύω. **Δεκέλειαν** ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Σπαρτιᾶται κατέλαβον τὴν Δεκέλειαν (413 π.Χ.), ὀλιγαρχικοὶ Ἀθηναῖοι κατέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ πλῆθος δούλων. **ἀκόλουθος** = σύμφωνος.

§ 121. **καταγιγνώσκω**· με ἀντικεῖμ. μόνον κατὰ γενικὴν δηλοῦσαν πρόσωπον = θεωρῶ τινα ἄξιον κατηγορίας (: καταδίκης). **ἀπαγαγεῖν**· δηλ. αὐτόν· **ἀπάγω** ὡς δικαστικὸς ὄρος = συλλαμβάνω καὶ ὀδηγῶ ἐνώπιον ἀρχόντος κατηγορούμενον. **θεσμοθέται**· οἱ ἐξ νεώτεροι ἐκ τῶν ἐννεα ἀρχόντων· οὗτοι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἔργων των, ἐδίκαζον ὑποθέσεις μὴ ὑπαγομένας εἰς ἴδιον δικαστήριον. **παραλαβόντας**· ἔνν. αὐτόν. **ὁ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος** = ὁ ἐπιστάτης τοῦ ὀρύγματος (τοῦ βαράθρου), δηλ. ὁ δήμιος. Οὗτος ἔργον εἶχε νὰ κατακρημνίσῃ ἐντὸς χάσματος βαθέος καὶ σκοτεινοῦ τοὺς καταδίκους. **ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ**· δηλ. ἐντὸς τῆς Ἀττικῆς, διότι ἡ Δεκέλεια ἦτο δῆμος αὐτῆς.

§ 122. **τοῖνον** = δέ. **τελευτήσαντος**· δηλ. τοῦ Λυκίδου. Οὗτος ἦτο μέλος τῆς βουλῆς τῶν 500 καὶ συνέστησεν εἰς τοὺς προσφυγόντας εἰς τὴν Σαλαμίνα Ἀθηναίους νὰ δεχθοῦν τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου περὶ συμφυλιώσεως πρὸς ἀποφυγὴν τῆς περαιτέρω καταστροφῆς τῆς πόλεως. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐξοργισθέντες διὰ τὴν βέβηλον σκέψιν τοῦ Λυκίδου ἐφόνευσαν αὐτόν διὰ λίθων ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου. **ἐγχειρέω - ὦ** = ἀποπειρῶμαι. **περιελομένη'** τοῦ ρ. **περιαιροῦμαι** = ἀφαιρῶ. **τοὺς στεφάνους**· κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων των οἱ βουλευταὶ ἐφόρουσιν στέφανον ἐκ μύρτου· ἐπειδὴ ὅμως οἱ λιθοβολήσαντες τὸν Λυκίδην ἐνήργουν ἐκτὸς τῶν καθηκόντων των, ἀπέβαλον τοὺς στεφάνους.

§ 123. **πάτριον** = σύμφωνον πρὸς τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων, τῶν προγόνων. **ὁπότε** = ἀφοῦ. **ἀνάστατον οὔσαν** = ὅτε ἦτο ἐρημος (λόγῳ τῆς φυγῆς τῶν κατοίκων εἰς Σαλαμίνα). **οἰκουμένην**· ἔνν. **πολιν**. **ἄρα**· ἔνν. **οὐ προσήκει**. **ὑπερβάλλομαί τινα** = ὑπερβάλλω, ξεπερνῶ κάποιον.

§ 127. **τῆς προνοίας ταύτης** δηλ. **τῶν προγόνων**. **τῶν ἔργων**· δηλ. τοῦ Λεωκρ. = τῶν ἀδικημάτων (τοῦ Λ.). **τῇ ψήφῳ** = κατὰ τὴν ὥραν τῆς ψηφοφορίας. **παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς** = παρακινεῖτε ἀλλήλους, συμβουλευέτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον. **ὅπως... ἔξιτε** (μελ. τοῦ **ἐξέρχομαι**) = πῶς θὰ ἐξέλθετε. **ἀκόλουθα** = συνεπῆ, σύμφωνα πρὸς τὰς ἀντιλήψεις ἐκείνων. **ὑπόμνημα** = γραπτὴ ὑπόμνησις. **διόμνυμι** = ὀρκίζομαι ἐπισήμως. **Δημοφάντου**· οὗτος μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἐν Ἀθήναις προσωρινῆς ἀρχῆς τῶν 400 καὶ τὴν καταδίκην εἰς θάνατον τοῦ ρήτορος Ἀντιφῶντος (411 π.Χ.) εἰσήγαγε ψήφισμα, κατὰ τὸ ὅποιον ἐτιμωροῦντο διὰ θανάτου, ὅπως οἱ προδότες, οἱ δεχόμενοι ἀξιώματα τῆς πολιτείας παρὰ μὴ νομίμων ἀρχόντων. **οὐσία** = περιουσία. **τῶν ὄρκων καὶ τῆς πίστεως** = τῆς ἐνόρκου βεβαιώσεως. **ὄμηρον** = ὡς ἐγγύησιν. **κοινῆς εὐδαιμονίας**· δηλ. τῆς ἐλευθερίας. **ταύτης δέ**· δηλ. τῆς πίστεως· ὁ δὲ ἀνακεφαλαιωτικὸς = αὐτῆς λέγω.

§ 128. **τοῖνυν** = **δέ**. **οὕτως ἔχω** = τιαυτήν στάσιν τηρῶ. **ἄχθομαί τι** = θυμῶν, δυσφορῶ ἐναντίον κάποιου. **τίθεμαι τὴν ψῆφον** = δίδω τὴν ψῆφόν μου. **λαμβάνω** = ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ. **φθάνω καταφυγῶν** = προφθάνω νὰ καταφύγω. **ἀποικοδομῶ τι** = φράσσω κάτι μὲ τοῖχον. **ἀποσκευάζω τι** = ἀφαιρῶ τι. **ἐπίσημος** = φανερός.

§ 129. **τῶν ἐκεῖ**· δηλ. εἰς τὴν Λακεδαίμονα. **διαρρήδην** = ρητῶς. **εἰς αὐτὸ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες**, **εἰς ὃ μάλιστα φοβούμενοι τυγχάνουσι** = ὀρίσαντες τὴν τιμωρίαν (αὐτήν), ἡ ὁποία κατατείνει εἰς αὐτὸ ἀκρίβως (δηλ. τὸν θάνατον), εἰς τὸ ὅποιον ἀποβλέποντες κυρίως (ὅσοι δὲν θέλουν νὰ κινδυνεύσουν ὑπὲρ πατρίδος) συμβαίνει νὰ φοβοῦνται. **ὑπεύθυνον... μετ' αἰσχύνης** = ὑποκειμένην εἰς κίνδυνον παρακολουθούμενον ὑπὸ αἰσχύνης (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πολεμικὸν κίνδυνον, τὸν ὅποιον παρακολουθεῖ ἡ δόξα). **φέρει**· ἐνν. **καὶ ἀνάγνωθι**.

§ 130. **ἀναγκάσει**· ἐνν. **πάντα**. **θανάτῳ ζημιοῦμαι** = τιμωροῦμαι μὲ θάνατον. **ὑπομένω** = ἀντιμετωπίζω μὲ θάρρος. **φιλοψυχῶ** = ἀγαπῶ τὴν ζωὴν μου ἀπὸ δειλίαν : εἶμαι δειλός. **εἰδὼς ὑποκειμένην αὐτῷ... ταύτην τὴν τιμωρίαν** = γνωρίζων ὅτι τὸν περιμένει αὐτὸς ὁ θάνατος (= **ταύτην**) ὡς τιμωρία.

§ 131 - 132. τῶν φευγόντων· β' ὄρος τῆς συγκρίσεως. ὅσον = καθόσον. ἢ κοινῇ... συνατυχοῦντες = ἢ διότι θέλουν νὰ δοκιμάσουν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς ἄλλους συμπολίτας των τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἡττης. **ποριζόμενος** = προσπαθῶν νὰ ἐξασφαλίσῃ. **ἰδίᾳ** = διὰ τὸν ἑαυτόν του, προσωπικῶς. **τὰ τῆς φύσεως οἰκεῖα καὶ ἀναγκαῖα** = οἱ φυσικοὶ δεσμοὶ πρὸς τὸν οἶκον καὶ τοὺς συγγενεῖς. **διείληπται** τοῦ **διαλαμβάνομαι** = θεωροῦμαι. **πέφυκα πρὸς τάχος** = εἶμαι προικισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ ταχύτητα (: νὰ φεύγω μακρὰν). **νεοττία** = νεοσιιά, ἡ φωλεά. **τῶν ποιητῶν τινες**· οἱ παρατιθέμενοι στίχοι εἶναι ἀγνώστου ποιητοῦ. **δόμος** = οἶκος, φωλεά. **ἠξίωσεν**· γνωμικὸς ἄορ. : **ἀξιοῖ** = κρίνει ἄξιον ἑαυτοῦ, ἐπιτρέπει. **ἐντεκεῖν**· τοῦ **ἐντίκτω** = γεννᾷ μέσα· ὑποκείμενον τοῦ **ἐντεκεῖν** εἶναι τὸ **ἄλλην** (ἐνν. ὄρνιν). **ὑπερβάλλω** (ἀμτβ.) **δειλιά** = δεικνύομαι ἀσύγκριτος κατὰ τὴν δειλίαν : δεικνύω ὑπερβολικὴν δειλίαν.

§ 133. **ἀνδροφόνος** = ἀνθρωποκτόνος, φονεὺς. **ἐλαύνω** = ἀπελάυνω, ἐκδιώκω. **φεύγω φόνου** = κατηγοροῦμαι διὰ φόνον. **μεθίσταμαι εἰς ἄλλην πόλιν** = μεταβαίνω εἰς ἄλλην πόλιν. Εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ φονεῖς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης εἶχον δικαίωμα νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν ἐκουσίως, προτοῦ ἐκδοθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου. **ὑποδέχομαι** = δέχομαι εἰς τὴν οἰκίαν μου (ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν) : φιλοξενῶ. **ταχύ γε**· μὲ εἰρωνείαν = γρήγορα βέβαια! **ἰδίᾳ φίλοι** = ἰδιαιτεροί, προσωπικοὶ φίλοι. **ἀξιώσουσι**· δηλ. ταύτην, τὴν πόλιν.

§ 134. **καίτοι** = καὶ λοιπόν. **τὰ δεινότερα πεπονθότων**: τί εἶχον πάθει οἱ Ἀθηναῖοι ἐξ αἰτίας τοῦ Λεωκράτους; **τυγχάνειν**· ἐκ τοῦ **δεῖ**. **οἱ πώποτε προδόται** = οἱ κάποτε (οἱ μέχρι τοῦδε) προδόται. **ὑπέχω τιμωρίαν** = ὑφίσταμαι τιμωρίαν. **ἀδικεῖν** = προδιδόναι. **τὴν πόλιν ἐγκαταλιπών**· ἐπεξήγησις τοῦ ὅπερ ἐπεχειρήσε.

§ 146. **παρὰ τοῖς πράξασιν ἔστιν** = βαρύνουν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τὰ διέπραξαν. **κρίσις**· ἐνν. αὐτῶν. **παρὰ τοῖς μὴ δικαίως ἐπεξεληθοῦσιν** = (βαρύνουν ἐκείνους), οἱ ὅποιοι δὲν ἐτιμώρησαν δικαίως. **κρύβδην**· ἐπίρρ. = μυστικά. **διάνοια** = σκέψις.

§ 147 - 148. **ὕπερ** = περί. **μίαν ψῆφον φέρειν** = ὅτι μὲ μίαν (μόνην) ψῆφον κρίνετε. **οἷς**· μεγίστοις δηλ. καὶ δεινοτάτοις ἀδικήμασι. **δήμου κατάλυσις** = κατάλυσις τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. **τέμενος** = ; (§ § 1 - 2). **τέμνομαι**· ἐπὶ γῆς (ἐδάφους) = καταστρέφομαι. **τοκεὺς** = γονεὺς. **κάκωσις** = κακὴ μεταχειρίσις, κακοποίησις. **μνημεῖον** = πρᾶγμα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην πρόσωπον ἢ πρᾶγμα (δηλ. ἀνδριάντες καὶ τάφοι). **τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἀφανίζων**· διότι, ὅπως ἀναφέρει προηγουμένως ὁ Λυκ., ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς τοῦ πατρὸς τοῦ Λεωκρ., ὁ ὁποῖος ἀνέκειτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς σωτήρος, κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. **τὰ νόμιμα** = αἱ συνήθεις τιμαί. **λιποτάξιον** (τὸ) = λιποταξία. **τὸ σῶμα** = ἑαυτόν. **τάξαι** = νὰ τοῦ ἀναθέσουν ὑπηρεσίαν. **ἀποψηφίζομαι τινος** = ἀθωῶνω τινά· τὸ ἀντίθ. **καταψηφίζομαι τινος** (τι). **τὰ κατὰ προαίρεσιν ἀδικήματα** = τὰ ἐκούσια, τὰ ἐκ προθέσεως ἀδικήματα. **προϊεμαί τί τινι** = ἀφίνω, ἀναθέτω τι εἰς κάποιον. **προαιροῦμαι** = προτιμῶ. **χάριν τίθεμαι** = χαρίζομαι, δεικνύω ἐπιείκειαν. **ὕπευθύνός εἰμι τινι** = ὑπόκειμαι εἰς τι.

§ 149 - 150. **ἀποδίδωμι τὸν ἀγῶνα** = φέρω τὸν δικαστικὸν ἀγῶνα εἰς πέρας. **ἔξω τοῦ πράγματος** = ; (βλ. § § 11 - 13). **δυοῖν καδίσκων**· οἱ καδίσκοι ἦσαν εἶδος κληρωτῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔρριπτον οἱ δικασταὶ τὰς ψήφους των διὰ τοὺς δικαζομένους. Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο χαλκοῦς καὶ ἐκαλεῖτο κύριος, ὁ δὲ ἄλλος ξύλινος καὶ ἐλέγετο ἄκυρος. Διὰ νὰ προστατεύεται τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας, εἰς ἑκάτερον τῶν καδίσκων τούτων ἔρριπτον οἱ δικασταὶ ἀνὰ μίαν ψῆφον — **χάλκινον δισκάριον** φέρον εἰς τὸ μέσον προεξέχον σωληνάριον (αὐλίσκον) — ἐκ τῶν εἰς αὐτοὺς παραδιδομένων δύο, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν καταδικαστικὴ ἦτο τρυπημένη, ἡ δὲ ἀθωωτικὴ πλήρης. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ψηφοφορίας οἱ ἀρμόδιοι ὑπάλληλοι ἐμέτρουν τὰς ψήφους τοῦ κυρίου καδίσκου χωρίζοντες τὰς πλήρεις ἀπὸ τὰς τρυπημένας. Κατόπιν ὁ προεδρεύων τοῦ δικαστηρίου κατελόγιζε τὰς μὲν τρυπημένας εἰς τὸν ἐνάγοντα, τὰς δὲ πλήρεις εἰς τὸν ἐναγόμενον καὶ διὰ κήρυκος ἀνεκοίνωνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαλογῆς. Ἐκεῖνος ἀπὸ τοὺς διαδίκους, ὁ ὁποῖος ἐλάμβανε τὰς περισσοτέρας ψήφους, ἦτο ὁ νικητὴς. Ἐπὶ ἰσοψηφίας ὑπερίσχυεν ὁ ἐναγόμενος, διότι προσετίθετο εἰς τὰς ἀθωωτικὰς ἢ ψήφος τῆς Ἀθηνᾶς. Κατὰ τὰς ἐλίσσαγγελλίας ὅμως, ὅπως ἡ παρούσα, ὁ τρῶπος τῆς ψηφοφορίας ἦτο κάπως διάφορος. Ἐγένετο μὲν καὶ εἰς αὐτὰς χρῆ-

σις δύο καδίσκων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἀθωωτικός (ὁ ἀπολύων) καὶ ὁ ἄλλος καταδικαστικός (ὁ ἀπολλύς), ἀλλ' ὁ δικαστὴς ἐχρησιμοποίησε μίαν μόνον ψῆφον (κογχύλιον), τὴν ὁποίαν ἔρριπτεν εἰς τὸν ἕνα ἐκ τῶν καδίσκων κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος ἐξησφάλιζε τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας. **τὰ κατηγορημένα** = τὰ εἰς τὴν ἔγγραφον καταγγελίαν ἀναφερόμενα ἀδικήματα (βλ. §§ 5 - 6). **οὐ πλέον ἰσχύει παρ' ὑμῖν** = δὲν ἀσκοῦν μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν εἰς τὰς ψυχὰς σας.

...το οποίο είναι η βάση της ανάπτυξης της παιδείας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της μάθησης, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η διδασκαλία είναι η διαδικασία της μετάδοσης της γνώσης, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η μάθηση είναι η διαδικασία της απορρόφησης της γνώσης, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της προσωπικότητας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της κοινωνίας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της πολιτείας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της ανθρωπότητας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας.

...η οποία είναι η βάση της ανάπτυξης της παιδείας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της μάθησης, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η διδασκαλία είναι η διαδικασία της μετάδοσης της γνώσης, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η μάθηση είναι η διαδικασία της απορρόφησης της γνώσης, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της προσωπικότητας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της κοινωνίας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της πολιτείας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας. Η παιδεία είναι η διαδικασία της ανάπτυξης της ανθρωπότητας, η οποία γίνεται με τη βοήθεια της διδασκαλίας.

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίτιπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

0020566571
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΑ', 1969 (VI) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 60.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1809/20-5-69

Ἐκδόσεις — Βιβλιοθεσία Ἀ/φῶν Γ. ΡΟΔΗ — Ἀμαρουσίου 53 — Ἀμαρουσίου

